

תורת אברהם

חידושי תורה ותולדות
של זקנינו
אברהם בן דוד סתהון זצ"ל

חשון תשס"ד

Torat Abraham
Writing and History of
our Grandfather
Abraham D. Sutton z"l

November 2004

Preface

A personal journal often gives one an insight into the author's psyche that is not reflected in his other writings. Abraham David Sutton's journal is no exception. The very concept of a personal journal in that time and among his Syrian peers reveals a unique personality and intelligence. Also apparent is a man of powerful religious feeling. At the age of 26 he spent several months on a pilgrimage visiting the graves of great Rabbis in Tiberias, Jerusalem and Hebron. And again in 1923 after attending my father's wedding in Cairo, he ventured on alone to Jerusalem to prostrate himself on the "graves of the Fathers". Notice also his interest in details, his children's births are recorded by day, date and hour in some cases. The weather is often mentioned. He informs us that the ship he sailed on to that wedding was the "Anatolia" which weighed 48,000 tons.

A highlight of the journal is the purchase of the large library of religious books, somewhere in the vicinity of 1500 to 2000 volumes. He paid the price of 650 Sterling Pounds or the equivalent to \$3300. That was a handsome yearly salary for a white-collar worker at the time. I have personally delved into quite a few of the tomes and found buried deep in the middle of the book notes and comments in his handwriting. Thus testifying that he purchased them for personal use and not to adorn his bookcases.

Not mentioned in the journal is his generosity and charitability. I have been told by descendants of the recipients of his largesse from both Halab and Jerusalem how much he helped their families. Not to be overlooked here is the fact that his wife, Grandma Salha, was herself a source of charities. Despite the fact that she could neither read nor write, her native intelligence and the practices that she had seen at the home of her patrician family, prompted her to start an institution called "Nii'tit Il Halib" or a drop of milk. The money was collected by herself and distributed to needy families in Syria. It is therefore no metaphysical mystery that her descendants now in the fourth generation are and have been involved in charitable and community functions.

There is one more event in Grandpa's life, which demands mention. In 1906 or 1907 the Turkish Government appointed a "Chacham Bashi" (Chief Rabbi) to head the Allepoan community. The cogniscenti and scholars in the community objected to his appointment due to the fact that he was lacking in learning. Thirty years later, after "Magen David" was established on 67th St., who showed up as a guest one Shabbat? Non other than the controversial Rabbi himself. When he arose to speak at the invitation of the committee, A.D. Sutton rose up and asked him at the top of his voice, "Have you come here to destroy us as you did in Halab?" Of course it was said in Arabic. The next morning, Shaoul Semah, who was the shamash of the shul, came by Grandpa's house to deliver his "koracha" (talit bag). This was of course tantamount to a wife of a Mafioso finding a dead fish on her doorstep. Thus was the famous "Knees Sitton" (the Sutton Shul), created. Rather than go to another shul, which was not in the chalabi tradition, Grandpa bought a house and converted it to a shul. As far as I can figure out every man in the community who couldn't afford to pay membership at any other shul quickly became a member of the new shul. It was still being used till around 1968 when Uncle David moved finally to the "Ocean Parkway" area.

I trust that in reading this journal you will agree with me that our Grandfather was someone extraordinary, and that if you feel that you have some special talents, be aware that he was probably the source of them all.

Leon Sam Sutton

Introduction

It is a great privilege to put out the writings of Mr. Abraham D. Sutton. These writings were written over many years in various ledger books and loose papers. They were written in an old fashion script known as "חצי קולמוס" or half quill. The handwriting is not legible to the common reader of today. (A few of the original pages were inserted at the end of the booklet.) Special thanks goes to Mr. David S. Sutton who commissioned Rabbi David Zafrani of Lakewood to transcribe the original handwritten notes into legible Hebrew. We thank Rabbi Zafrani as well for an excellent job of transcribing. The handwritten work of Rabbi Zafrani was typed and edited by Rabbi Shalom Raful who organized the writings by topic and added sources. (Interesting to note Rabbi Shalom Raful currently works in the Shaare Zion library and organized and cataloged the antique library of Abraham D. Sutton.) We also thank Mr. Leon Sutton for his introductory words and insights. Lastly, we thank Mr. Steven A. Sutton for his help proofreading the final work and his constant encouragement and support.

Besides the original writings found in the ledger we translated his diary which has many interesting historical facts about Syria and his personal life. He vividly describes his trip to Israel in the year 1890 and visiting of the Holy sights, including Meron on Lag L'Omer. He describes his brother Haim's wedding and Sheva Berachot. He describes his trip to the U.S. for the first time. Many other events including birth dates and Yahrzeits can be found there. At the end of the booklet (page 59) a eulogy can be found written by his brother in law Rabbi Raphael Silvera. Rabbi Silvera writes that he sponsored a sefer called "Karnot Sadik" authored by Rabbi Eliyahu Mani of Hebron. He writes that among his greatest deeds was his support of Tashbar (Elementary school age children) and his support of learners in depth in a group called "Shevet Achim" in Syria. He continues to praise his work in America, namely opening a Midrash with food and drink and a wonderful library. He ends with words of comfort, that if his children are following in his ways he still lives on. We also added a short biographical sketch from the book "L' kedoshim Asher B'aretz (a History book from Rabbi David Laniado that lists 527 Syrian Rabbis with short biographical sketches, which he is one of them) He brings a thank you letter from Rabbi Haim Tawil for helping fund his father's book "Et Sofer". He also quotes the words written on his tomb stone. (This is an unclear point because the actual tomb stone in Staten Island reads differently.) For historic interest we added the request for British citizenship by Abraham's father David from the public record dated 1889 with an explanation by his son Joseph A. D. Sutton.

Additional writings were added from different books of Responsa. He had correspondence with the great Rabbis of his day. He sent his questions to Rabbi Yosef Yedid one of the Great Syrian sages of yesteryear. (Teacher of Hacham Ezra Attia and Hacham Yaacob Kassin). He wrote to Hacham Ovadia Hedaya (Dayan and Kabbalist and head of the Bet El Yeshiva) He wrote to Hacham Meyer Waknin Chief Rabbi of Tiberias who spent the war years with the Syrian Community of New York. He wrote to Hacham Haim Tawil son of Hacham Ezra author of "Et Sofer". Lastly, he corresponded with his brother in law Rabbi Raphael Silvera who lived in Yerushalayim.

The writings of Mr. Sam A. Sutton are included (pages כד-כו) and his correspondence with Rabbi Tawil and Rabbi Silvera. We thank Rabbi Raymond A. Haber who provided these manuscripts.

From his questions it is apparent that he was well learned. He quotes from the Gemara and Tur Bet Yosef, He asks contradictions and brings proofs. In his question to Rabbi Waknin we see his diligence in learning and full use of his time. He asks if he can learn while in a court or a Doctor's office when his head is uncovered. (Hacham Ovadia Yosef in Yabia Omer Vol. 6 of Ohr Hachaim Chapter 16 brings the answer of Rabbi Waknin who forbids learning without a head cover and he argues that the question was asked by a man who is in extenuating circumstances and he allows him to learn rather than waste his time)

In Rabbi Yosef Yedid's answer it is apparent that Abraham D. Sutton used to send him money to support him. He blessed him, that in the merit of taking care of him, Hashem should bless him and his children. Rabbi Raphael Silvera thanks him for the clothing packages that his wife sent to Israel.

I would like to list in short the questions he sent to the Gedolim :

- a) What size does the tebah have to be in order that the congregation can sit when it is placed on that tebah. (Interesting that he sent this question to both Rabbi Yedid and Rabbi Hedaya)
- b) Can one tear toilet paper on Shabbat
- c) Can one turn on a hot water faucet on Shabbat
- d) Can one use a Shabbat clock
- e) A man born in Syria that lived most of his life in Egypt and currently lives in America to which country should he send his charity for the poor.
- f) Can one open the refrigerator door on Shabbat if it might affect the thermostat.
- g) In the name of Mr. Abe Esses he asks if a retailer can keep his store open on Shabbat.

He lists 355 books from his personal library that he bought and some that he inherited from his father David. These books do not include the books of the antique library that he bought in 1928 from Damascus from Rabbi Shemaya Angel. To whom the antique library was to be inherited is a point of controversy. The responsa given by Rabbi Ben Sion Aba Shaul, based on the hand written will dictated to Rabbi Jacob Kassin, discussing the controversy is also quoted at the end of the booklet.

I would like to end with a story I heard from Hacham Abraham Harari - Raful (Uncle of Rabbis Yosef and Abraham Harari - Raful of the Brooklyn Syrian Community) over twenty years ago, at the time Rabbi Raful was in his nineties. I prayed with him on a Friday night in Israel and was introduced to him after the prayers. He asked me if I am related to Abraham D. Sutton and I said " He was my Great Grandfather" . He said " I have a story to tell you about him". He said that Abraham D. Sutton was praying in a shul during his travels. The Rabbi of the shul noticed he was crying at the beginning of the tefilla. He approached him and asked him if everything is all right. Abraham D. Sutton explained when we say Birchat HaTorah in the morning, we pray that our children and grandchildren be Torah Scholars. I know my children and try to educate them properly, but I might never meet my grandchildren and for them I can only shed tears that they follow the path of Torah" Rabbi Raful added, " If he has any religious grandchildren and great grandchildren today it is from those tears".

May the learning of our Grandfathers writings be a merit for him and for our entire family. תנצב"ה

David J. Sutton

תורת אברהם

מפתחות

רשימת מאורעות בסוריה

תולדות רבי אברהם דוד סתהון זצ"ל

תולדות רבי שלמה ב"ר אברהם סתהון זצ"ל

דרשות התורה

בראשית

וישב

ויחי

בא

יתרו

משפטים

שופטים

כי תצא

יחזקאל

תהלים

קהלת

עניני הלכה

עלות השחר

תפילין

תפילין שמושא רבה

זמירות

שליח ציבור

קריאת התורה

זמן המנחה

ברכות המצוה

שיעורין

שיעור לברכה אחרונה

קבלנות עכו"ם בשבת

קריאה לאור מגורת נפט בשבת

טבילה בליל שבת בחמין

תורת אברהם

מפתחות

שכר שבת
תענית חלום בשבת
תפלת מוסף
סעודה שניה של שבת
ט"ל מלאכות
אבות מלאכות
מלאכת זריעה
דליקה שנפלה בשבת
נסיעה ברכבת בשבת
דורה בפסח
זמן ביעור חמץ
ספירת העומר
קדיש ליל יוהכ"פ
בשמים ביוהכ"פ - מר' שלמה סתהון
קרי ביוהכ"פ
ברית מילה
החזר הלואה בשעת הזול
טבילה בבאיינוס
מעשר כספים בזמן הזה
צורת אדם לנוי
סת"ם בדפוס
קימה לס"ת ולת"ח
יארצייט
חידושים מספר בן איש חי

איסור והיתר - מר' שלמה סתהון

הלכות סכין
הלכות מליחה וצליה
חתיכת בשר שנפלה תוך חלב
הכחל (דד הבהמה)
הכבד
דגים שנמלחו עם בשר
גדים שנתבשלו בקערה של בשר
הלכות פריה ורביה (מלוקטים)

תורת אברהם

מפתחות

פסק דין אידות שעון שבת מרבי חיים ב"ר עזרא טוויל ע"ה
פסק דין אידות שעון שבת מרבי שמואל ב"ר אברהם סתהון ע"ה
פסק דין בענין עניי עירך מרבי רפאל שלמה סילוירה ע"ה

העתק פסקי דין מרבי יוסף ידיד הלוי מירושלים תיב"ב

בענין ספר תורה

בענין קריעת ניר לקינוח בשבת

שאלה ששלח רבי אברהם דוד סתהון לרבי יוסף ידיד הלוי זצ"ל

שאלות ששלח רבי אברהם דוד סתהון לרבי מאיר וואעקנין זצ"ל

שאלה ששלח רבי אברהם דוד סתהון לרבי עבדיה הדאיה זצ"ל

ליקוטים שונים

תפילה

ספיקא דאורייתא

עצה

קול ערב

קטורת

תשובה

ערמונים

חיסורי מחסרא

בחינת הנביא

היזק הירח

צואת ר"י החסיד בשמות החתן וחמיו

תקנות דרגמ"ה

תפילה מרבי רפאל שלמה סילוורה ע"ה

תפילת ודוי מרבי רפאל שלמה סילוורה ע"ה

תורת אברהם

מפתחות

זמן הרבנים וסיפורם

בועז
בן עזאי
רב כהנא
ספר בעל ההלכות גדולות
ר"י אברבנל
בעל המשנה למלך
סדר ספרי החיד"א

רשימת ספרי הגר"ח פאלאג'י זיע"א
רשימת ספרי רבי אברהם סתהון זצ"ל

מכתבי תורה מרבי רפאל שלמה סלויירה ע"ה

בענין פתיחת מקרר ושימוש במים חמים בשבת
אודות חברת "בני ברית", פתיחת מקרר ועשית קרח בשבת
בענין העסקת גוי בחנות בקבלנות בשבת

מכתב הספד על רבי אברהם סתהון זצ"ל

צוואת רבי אברהם דוד סתהון כפי עדות ר' יעקב קצין זצ"ל

תשובת חכם רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל אודות הצוואה

תורת אברהם

רשימת מאורעות בסוריה

עלילת הדם בעיר דמשק פאדרי תומה, ו' אדר שנת הת"ר לב"ע (5 בפברואר 1840) התחילה, ונגמרה ב-6 לספטמבר 1840, היינו, ז' חודשים. והיה מ"א (מורי אבי) שם.

וכשקמו הדרוזים על הערלים והרגו ובזזו וטמאו נשיהם, התר"ך (1860).

ומ"א (מורי אבי) נשא אשה שנת התר"ט (1849). בשנה ששמו את הישמעלים על הממשלה.

שנת תרל"ב (1872) בחודש ניסן היתה רעידת אדמה, לתפ"ץ (לא תקום פעמים צרה), יום ד', ושנית בליל ז' של פסח. שנת תרל"ה (1875) בחודש סיון היה כולירה, לתפ"ץ (לא תקום פעמים צרה).

שנת תר"מ (1880) בחודש ניסן, פרעות. שנת תרנ"א (1890) בחודש חשון כולירה, עד כסלו, ושנית בתמוז עד תשרי. שנת תרנ"ה (1895) בחודש מנחם (אב), כולירה. שנת תרס"ג (1903) בחודש תמוז, כולירה.

תולדות רבי אברהם דוד סתהון

מו"א (מורי אבי) נפטר בירושלים ביום ש"ע (שמיני עצרת), שנת התרס"ד (1903).

א"א (אמי אדונתי) נפטרה בירושלים ביום כ"ג כסליו, התרע"ז (1916).

מאו"ר (מורי אבי ורבי) נשא לא"א (אמי אדונתי) בחודש אלול שנת תר"ט (1849).

בשנת תר"י (1849) בחודש חשון מרדו הישמעאלים בממשלה בתורכיה והלכו ובזזו להערלים וטמאו נשיהם, ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו, כ"א אשה אחת בית שריטי ירו עליה בקנה (רובה) מאחרי הדלת ר"ל (רחמנא ליצלן). וכל הגבירים ישבו בכאנאת (כעין חצר סגורה) כי שם היו הקונסולים הפראנקים ולכולם היו משרתים ישמעלים מהתקיפים והם עמדו על פתחי הכאנאת ושמרו שלא יכנסו הברוזים ואחר שנתחזקה הממשלה ושלחה והביאה צבא מלחמה, ירו קנה תותח על שכונות רוב הישמעלים ועשו אותם קלי עפר, ואז שקטו.

אחי חיים נולד שנת תרי"ב (1852), ונפטר לתה"ב (לחיי העולם הבא) מ"מ (מעלה מטה) שנת התרפ"ה (1925), וחיה ע"ג שנים.

תורת אברהם

אחותי אסתר נולדה שנת התרי"ז (1857), ונפטרה שנת התרפ"ט (1928) בכסליו, וחיתה ע"ג שנה.

אחותי שרה שתחיה נולדה מ"מ (מעלה מטה) שנת התרט"ל (1879).

נולדתי אני בארם צובה שנת תרכ"ד (1864) ב' סיון, בבית סילים בסאחה, ואחר שתי שנים בתרכ"ו (1866) היה חולי הכולירא, לתפ"ץ (לא תקום פעמים צרה). והיה חולי גדול ובעו"ה (ובעונותינו הרבים) מתו כמה אנשים בשנה ההיא, וכמעט שהיו מתים אלף נפשות ביום מכל העיר, וכל היהודים סוגרו בבית, אין יוצא מביתו, רק העניים שאין להם משגת היו צריכים לצאת לשוק עבור פרנסתם.

ואחר שנה אחת, בשנת תרכ"ז (1867) העתיק מו"א (מורי אבי) וא"א (ואמי אדוני) דירתם ל"חראת הקלה" בבית שאנו דרים בו עתה. ולקח אותו א"א (אבי אדוני) בשכירות מה"ר אברהם בטיש עד שנת תרל"ב (1872) או תרל"ג (1873), ואז קנה החצר הנזכרת בסך שבע מאות לירא תרכ"ח.

בשנת התרל"ב (1872) בחודש (23) ניסן, היה רעש באר"ץ (ארם צובה) ולא היה נזק לבני אדם כי אם דוקא לבחור אחד, אחיו של החכם המושלם הדיין המצויין כה"ר יאודה אפרים, שהיה בחור בן ט"ו או ט"ז שנים שנפלה עליו אבן בבית ספר אליאנס. אחר זה היה ג"כ רעש פ"ב (פעם שניה) בליל שביעי של פסח וכל ישראל חלו וזעו, פן יהיה רעש כמו שנת תקפ"ב (1822) שהיתה העיר למפלה. ותכף בחצי הלילה בליל שביעי של פסח, נסו כל העם לשדות ולאחלי הערבים שהם חוץ לעיר. אח"כ כל מי שתשיג ידו עשה אוהל וישבו בגנות ופרדסים עד קרוב לחג השבועות, ואז ראו שלא היה עוד רעש וחזרו כל הבעלי בתים לבייתם לשלום.

אח"ז שנת התרל"ג (1873), אחי ה"ר חיים שידך אותו א"א (אבי אדוני) ז"ל, על אשתו מזל ובשנת התרל"ד (1874) בחודש הרחמים ב"ג בו, עשה לו חופה, ז' ימים תופים ומחולות ומנגנים וסעודות.

בשנת התרל"ה (1875) בחודש מנחם (אב), חזרה הכולירה והיה חולי גדול, גם כל הב"ב (הבעלי בתים) סוגרו בבית אין יוצא ואין בא ונשארו שני חודשים בסוגר. ובר"ה וביוה"כ שנת התרל"ו (1876), יצאנו והתפללנו במנין במקומות מיוחדים שאין כ"כ בני אדם שם, והיינו שאין שם בני אדם שנוגעים במוכין בחולי (נגועים ומוכין בחולי).

אח"ז בשנה ההיא נולד לאחי בן ושמו דוד, והיה זה בכ"ג לחודש רחמים התרל"ו (1876), והיתה המילה ביום ראש השנה שנת תרל"ז (1876).

בשנת התרל"ח (1878), נישאה אחותי אסתר ליחזקאל מטלון. ובשנת התרט"ל (1879), נולדה לאמי אחותי שרה.

גם אחותי אסתר נולד לה בן שלמה, ביום יו"ד לחודש מנחם (אב) ביום שישי בחצות היום.

בשנת התר"מ (1880), היה שלג הרבה בשנה ההיא.

תורת אברהם

בשנת התרמ"ג (1883), שידך אותי מאו"ר נ"ע (מורי אבי ורבי נוחו עדן) על אשתי הכשרה צלחה בת ההסיד סניור שלמה סילוירה, והיה זה בר"ח אדר ב' התרמ"ג (1883). ונשאתי את אשתי בשנת התרמ"ד (1884), בי"ג לחודש אלול בליל ד'.

ונולדה בתי נהמה בשנת התרמ"ח (1887), בעשרים לחודש כסליו. בשנת התר"ן (1890), זכיתי לילד לארבע ארצות (צפת, טבריה, ירושלים וחברון). והלכתי עד תראבלוס עם בית חמי. כולנו רוכבים על סוסים ועגלה ו"תכת רואן", ומשם לקחנו ספינה עד בירות, ומבירות שכרתי סוס והלכתי לצפת תוב"ב וזכיתי לבקר כל קברי הצדיקים אשר שם, רשב"י ובנו, והלל הזקן ושמאי, ויהושע בן בארי, ומרן הקדוש, והאר"י ושאר צדיקים. והיתה ההלוה דרשב"י ליל ה', ל"ג לעומר.

משם הלכנו לטבריה תוב"ב, ונתאכסנתי בבית החכם המושלם אברהם נ' עטאר המכונה תידיפ. ונשארתי שם ד' ימים וזכיתי לבקר כל הצדיקים אשר שם, רבי מאיר בעל הנס זיע"א, גם רבי יוחנן בן זכאי ורבי עקיבא ותלמידיו, והרמב"ם ושאר הצדיקים זיע"א (זכותם יגן עלינו).

אח"כ הלכנו לירושלים תוב"ב, והגענו שם ביום ה' כ"ו אייר, ונשארתי שם כ"ב ימים והלכתי לחברון תוב"ב, ובקרנו אבות העולם ושאר הצדיקים זיע"א. וחזרתי לירושלים ונתאכסנתי בבית חמי סניור שלמה סילוירא זיע"א.

אח"כ חזרתי לבירות ונשארתי שם בעלה (שם מקום), חודש אחד. אח"כ חזרתי בחודש מנחם (אב) לעירי אר"ץ.

ובשנת התרנ"א (1891), בו' לחודש ניסן יום ה' שעה י"א בלילה, נולד לי בן דוד הי"ו. ועשינו המילה ביום א' של תג הפסת.

בשנה ההיא היה חולי הכולירא, לתצ"ף (לא תקום צרה פעמים). וברחנו בחודש תמוז לעיר בילאן עם כל בית אבי ואחי חיים. ונשארנו שם עד אחר תג הסוכות שנת התרנ"ב (1891), עד שנגמר ובטל החולי מכל וכל. והיו שם עמנו בית חמי ושאר אנשים.

בשנת התרנ"ג (1893) בכ"ט לחודש ניסן נולד לי בן שלמה הי"ו, יוש"ק (יום שבת קודש) בשעת חצות היום.

בשנת התרס"ג (1903), נולד לי בן משה יאודה בששה לחודש אדר, יום א' שעה י"א ביום, והיתה המילה ביום א' י"ג אדר התרס"ג (1903).

ובחודש תמוז היה חולי כולירא לתצ"ף (לא תקום צרה פעמים), וברחנו ג"כ לעיר בילאן ונשארנו שם עד יו"ד לחודש חשון, ואחר תג הסוכות ביום שמיני עצרת תרס"ד (1903) נפטר אבי ע"ה. והגיעה אלינו השמועה בתלגראף אחר הסוכות.

אח"כ נולד לי בן יוסף עזרא הי"ו, ביום א' לחודש סיון שעה ד' ביום, שנת התרס"ז (1907).

אח"כ נולד לי בן רפאל ישעיא, ביום אסרו תג אחר הפסת שנת התרס"ט (1909), בשעה ד' קודם חצות היום, ביום ד'.

תורת אברהם

ואח"כ נסענו אני ובני שלמה הי"ו לניוירק. ונסענו מאר"ץ יום ה' בבוקר והגענו לבירות ליל ו', ועשינו השבת שם, ונסענו לאלכסנדריא למצרים ביום א' עם הספינה והגענו למצרים יום ג', ונשארו שם שבוע אחד, ונסענו ממצרים יום ד' י"ח כסליו עם ספינה לעיר נאפולי, והגענו לשם יוש"ק (יום שבת קודש), ונשארו שם ארבעה ימים. ונסענו משם יום א' דחנוכה בספינה לניו יורק. ונשארו בים י"ג ימים, ועמד עלינו נחשול של ים, ונשבר איזה דברים מהספינה. לולא ה' שהיה לנו ונצלנו מהים שלי"ת (שבת לא-ל יתברך). והגענו לניו יורק ביום כ"ב לחודש דצמבר 1909, ונשארו לבדנו אני ובני שלמה ב' שנים.

ואח"כ בא אצלינו דוד הי"ו, בחדש אדר או אפריל 1912. ואחר ג' שנים באו אשתי ובני הי"ו ובתי נהמה תמה, ובני הם משה יאודה, ועזרא יוסף, ורפאל ישעיה. והגיעו פה ניוירק יום א' פורים שנת התרע"ה (1915).

בשנת התרפ"ג (1922) בי"ד כסליו, נסעתי מניו יורק לילך למצרים לחתונת או"ע (אור עיני) המשנ"ח (המשכיל נבון וחכם) שלמה הי"ו, עם האוניה הגדולה אינותאינא שנשאה 48 אלף טון. והגעתי למצרים ג' טבת. והיתה – ופאר חתונת שלמה הי"ו, בי"ג טבת בראשון לחודש ינואר שנת 1923 למנינם. ונשאיתי במצרים עד החמישי לאדר ונסעתי לירושלים תוב"ב לבקר קברי אבותי. ונשאיתי יום, ונסעתי מירושלים ביום פורים לחל אביב ושהיתי שם, ואח"כ הלכתי לחיפה לביקור מקום אדונינו אליהו הנביא בהר הכרמל, ומחיפה הלכתי לטבריא ונשאיתי שם יומים, וחזרתי לחיפה ולקחתי אותנומוביל לבירות וצלנא בסאעה וישנתי לילה, ובלילה השני לקחתי רכבת לחלב ובאתי בעש"ק. ושם שהיתי בבית מו"ר (מורי ורבי) אחי חיים למשך שבוע. משם נסעתי לבירות ומשם לקחתי אוניה לאסכנדריה (אלכסנדריה) ונשאיתי יום, ולקחתי אוניה לוינציה ונשאיתי יום, ונסעתי ללוצרן בשוויץ, ואחר יום נסעתי למילאנו ונשאיתי יום, וראיתי שם את הלל בן עמי. ונסעתי לפריז ונשאיתי יום, ונסעתי לשירבוך (שטרסבורג) יום ו', ולקחתי אונית מוריתאניא בתאריך ליל מוש"ק, והגעתי לניוירק יום ו'.

בס"ט (בסימן טוב) נולד לדוד בני הי"ו בת, בתחלת ליל שבת קודש סאלי (Sally).

בס"ט (בסימן טוב) נולד לשלמה בני הי"ו בן אברהם הי"ו, יום ערב סוכות שנת תרפ"ד (1923), והמילה היתה בחול המועד יום הושענא רבא.

בס"ט (בסימן טוב) נולד לדוד בני הי"ו בן אברהם הי"ו. בס"ט נולד לשלמה בני הי"ו בן ליאון הי"ו, ביום י"ג סיון תרפ"ו, (26 למאי 1926).

בס"ט נולד לשלמה בני הי"ו בן דוד הי"ו, ביום ח' סיון תרצ"ב (12 ליולי 1932).

בס"ט (בסימן טוב) נולד ללאון בני, בן אברהם הי"ו, בשני לדצמבר 1933.

תורת אברהם

בשנת תרפ"ח (1928) נסעתי גם כן פ"ד (פעם רביעית), לארץ ישראל וסוריא ביום עשרים לחודש פברואר, עם האוניה מוריתאניא, ובדרכה עמדה על אי מדירה אשר תחת ממשלת פורתוגאל יום, ועל ג'ברלתאר יום, ועל נאפולי שני ימים, ומשם הלכתי לראמה, וקריתי המגילה שם בבהכ"נ וחזרתי לנאפולי, ומשם נסעה הספינה ועמדה בניס בצרפת, וגם במונטוכארלו, ומשם נסעה לאתונה של יוון, והגענו לחטו"ל (לחיים טובים ולשלום) לחיפה, ביום העשירי למאוס.

ומשם נסעתי לדמשק וקניתי בית המדרש וספרים של שמעיה אנג'יל בסך 650 לירה אנגלית. ומשם נסעתי לאר"ץ והגעתי לשם קרוב לשמונה בניסן. ומשם נסעתי לירושלים תוב"ב ביום ארבעה בסיון ונשאאתי שם עם בתי נהמה שתחיה עד כ"ב כסליו תרפ"ט (1928), ומשם נסעתי לפאריז ונתראתי עם בני שלמה הי"ו. ומשם נסענו לניורק עם הספינה מוג'סתיך.

והגענו לניורק לחטו"ל (לחיים טובים ולשלום) ביום . . . . . ובשנת תר"ץ (1930) ביום 27 ליוני לתפ"ץ (לא תקום פעמים צרה), בא לי חולי שקוראים בלשון אנגלית פאראלאיז, ונשאאתי שני חודשים על ערש דוי. ואח"ז שלי"ת (שבח לא-ל יתברך) קמתי והלכתי נשען על משענתי ה' ירפאני ויחלימני ויחזירני לבריאותי אכ"ר.

ונלקח ממני עטרת ראשני יום ו' ט"ו באב, שנת תרצ"ח 12 באוגוסט 1938.

תולדות ר' אברהם דוד סתהון מספר לקדושים אשר באר"ץ

ר' אברהם ב"ר דוד סתהון

תלמיד חכם צדיק תמים, והולך את חכמים, גומל חסדים בעל מצוות ומעשים טובים. ר' חיים טוויל מעילי הכהן, הזכירו לשבח בהקדמה לספר אביו "ע"ט סופר" בזה"ל, "... אחרון חביב אני אברך, ולי נאה לברך ... להצלחת האדם הגדול הדרת מעלת הגביר המפורסם רצ"ו החכם השלם אברהם דוד סתהון הי"ו שגם הוא היה לי לעזר רב להביא הדפסת הספר הנז' לידי גמ"ט ... "

ציונו : מנוחת נר"ן של אברהם, איש החסד והרחמים, צדיק תמים הולך את חכמים, אשר היה לו יד בש"ס ופוסקים, דובר צדק ומגיד מישרים, ויעש לו מטעמים בתורה ומצוות ומעשים טובים לש"ש והלך בדרך צדיקים, שמו נודע בשערים המצויינים, קבע לתורה עתים בלילות ובימים, בלבו יראת אלקים משביע לרעבים וישר בנדיבים לאר"ץ ולעיה"ק ירושלים תובב"א, צלוחית של פליטון מלא וגדוש בתורה ומצוות כרמון הן גביר דגמיר וסביר מזר"ק טהור כמה"ר אברהם בן דוד סתהון זלה"ה. נח נפשיה דמר יום ט"ו באב הנחמות שנת התרצ"ח.

Historical points of Syria as recorded by Abraham David Sutton a"h

A Blood libel occurred in the city of Damascus instigated by Father Thomas.

It began on **February 5, 1840** (6th of Adar 5600) and ended on September 6, 1840. It lasted for seven months. My father was present at that time.

In the year 5620 (1860) The Druze people attacked the Christians. They killed, looted and defiled their women.

My father married in the year 5609 (1849), when the Moslems were put into power.

In the year 5632 (1872) in Nissan there was an earthquake, (A trouble that has come once, should not occur again), on Wednesday and again on the seventh night of Pesach.

In the year 5635 (1875) in the month of Sivan there was a cholera epidemic. (A trouble that has come once, will not occur again).

In the year 5640 (1880) in the month of Nissan riots broke out.

In the year 5651 (1890) in the month of Cheshvan a cholera epidemic broke out, it lasted until Kislev and a second time from Tammuz to Tishre.

In the year 5655 (1895) during the month of Av, Cholera.

In the year 5663 (1903) in the month of Tammuz, Cholera.

In the year 5610 (1849) in the month of Cheshvan the Moslems rebelled against the government in Turkey and looted the Christians and defiled their women. And not one dog tried to harm any one from Bnei Yisrael, with the exception of one woman from the house of Sriti. They shot at her with a gun from behind the door (Heaven forbid). All the important men sat in the large closed courtyards because there they had the French consuls. Everyone had Moslem servants among the attackers. They stood at the entrance to the courtyards and guarded so that the looters could not enter. After the government was strengthened, they brought an army that shot with cannons into the Moslem neighborhoods, and they made them into dust, and they were quiet.

My brother, Chaim, was born in **the year 5612 (1852)** and passed away (to Olam Habah) around the year 5685 (1925). He lived 73 years.

My sister, Esther, was born in **the year 5617 (1857)** and passed away (to Olam Habah) in the year 5689 (1928) in Kislev. She lived 73 years.

My sister, Sara, may she live, was born around the year 5639 (1879).

Autobiography of Abraham David Sutton a"h

I was born in Aram Soba in the year 5624 (1864) on the 2nd day of Sivan, in the house of Silam Besachah. After two years, in **5626 (1866)**, cholera broke out (A trouble that has come once, should not occur again). The epidemic was very great (owing to our great sins). Many people died that year. Maybe even 1000 people died every day in each city. All the Jews were closed up in their houses, no one went out. Only the poor who did not have what to live on had to go out to the market for their livelihood.

One year later, in the year 5627 (1867), my father and mother moved their home to "Charat haqalah", to the house where we live in now. My father rented the house from Rav Abraham Betesh until the year 5632 (1872) or 5633 (1873). Then my father bought the property for an amount of 700 Turkish Lira.

In the year 5632 (1872) on the 23rd of Nisan, there was an earthquake in Aram Soba. No one was harmed except for one young man, the brother of the esteemed judge and Chacham R' Yehuda Efraim. The boy was about 15 or 16 years of age, and a rock fell on him at the Alliance School. Afterwards there was a second earthquake on the 7th night of Pesach, and all the Jews were sick with fear lest the quake turn out like the one in the year 5582 (1822) when the city was in ruins. Immediately at midnight of the 7th night of Pesach all the people fled to the fields and the Arabs' tents outside of the city. Afterwards, anyone that was able, pitched a tent and lived in the gardens and orchards, almost until Shabuot. When they realized that the earthquake was over, they returned to their homes in peace.

Later, in the year 5637 (1873), my father, z"l, arranged for my brother, **Chaim, to marry Mazal**. In the year 5634 (1874) on the 13th day in the month of Mercy (Elul) they made a wedding, with seven days of drums and dances, songs and feasts.

In the year 5635 (1875) in the month of Menachem Av cholera broke out again and the sickness was great. All of the people were closed up in their houses for two months, no one came and no one went. On Rosh Hashanah and Yom Kippur of the year 5636 (1876) we went out and prayed in a minyan at a special location where there were only a few people, hoping that there wasn't anyone who was exposed to the disease.

Later in the year, a son was born to my brother. He was named David. This was on the 23rd day of the month of Mercy (Elul), 5636 (1876). The brit milah was on Rosh Hashanah 5637 (1876).

In 5638 (1878) my sister, Esther, married Yechezkel Matalon.

In the year 5639 (1879) my sister, Sarah, was born to my mother.

My sister Esther also had a son, named Shelomo on Friday at midday, on the 14th day of Menachem Av.

In the year 5640 (1880), there was a lot of snow.

In the year 5643 (1883), on Rosh Chodesh Adar II 5643 (1883), my father A"H arranged for me to marry my wife, a befitting woman, the daughter of the pious Mr. Shelomo Silvera. I married my wife on Wednesday night, the 13th day of Elul 5644 (1884).

My daughter, Nahama, was born on the 20th of Kislev 5648 (1887).

In the year 5650 (1890) I merited to travel to four places (Tzefat, Tiberias, Jerusalem, and Hebron). I went as far as Trablus with my father-in-law's family. We all rode on horses and a wagon. From there we took a boat to Beirut, and from Beirut I rented a horse and rode to Tzefat (may it be rebuilt speedily). In Tzefat I merited to visit all of the holy graves there: Rashb"i (Rav Shimon Bar Yochai) and his son, Hillel the Elder, Shamai, Yehoshua ben Be'eri, the Holy Maran, the Ar"i and other righteous ones. The Hilulah (Yahrtzeit) of Rashb"i was on Thursday night Lag Baomer.

From there we traveled to Tiberias (may it be rebuilt speedily). There we stayed at the house of the Hacham Abraham ben Atar, called Tidfiy. I stayed there for four days, and merited a visit to the graves of all the righteous men buried there: Rabbi Meir Baal Hannes, Rabbi Yochanan ben Zakai, Rabbi Akiva and his students, the Rambam and other righteous men (may their merit protect us).

Afterwards we traveled to Jerusalem (may it be rebuilt speedily). We arrived on Thursday, the 26th of Iyar. I stayed for 22 days and went to Hebron (may it be rebuilt speedily). We also visited the Patriarchs and other righteous people (may their merit protect us). I returned to Jerusalem and stayed at the home of my father-in-law, Mr. Shlomo Silvera (may his merit protect us).

Afterwards I returned to Beirut and stayed in Aleh (name of a place) for one month. Then I returned to my city Aram Soba in the month of Av.

In the year 5651 (1891) on Thursday, the 7th day of Nisan, at 11:00 PM, my son, David was born (may Hashem protect him). We made a brit milah on the first day of Pesach.

During that year cholera broke out (A trouble that has come once, should not occur again). We ran away to the city of Bilan with my father, my brother Chaim and their families. We stayed there until after Sukkot 5652 (1891) when the epidemic was completely over. My father-in law's family and other people were also there.

In the year 5653 (1893) on Shabbat, the 29th day of Nisan my son, Shlomo, was born at noon.

In the year 5663 (1903) on Sunday at 11:00 AM on the 6th day of Adar my son, Moshe Yehudah, was born. The milah was on Sunday the 13th of Adar 5663 (1903).

During the month of Tammuz, cholera broke out (A trouble that has come once, should not occur again). We escaped to the city of Bilan and stayed there until the 10th of Cheshvan.

After Sukkot, **on Shemini Atzeret 5664 (1903) my father a"h passed away** (in Jerusalem). We received the news via telegraph after Sukkot.

My mother passed away in Jerusalem on the 23rd day of Kislev in the year 5677 (1916).

Afterwards my son, Yosef Ezra (may Hashem protect him) was born on the first of Sivan at 4:00 PM 5667 (1907).

Then my son, Raphael Yishaya, was born on Wednesday, the day after Pesach at 4:00 AM 5669 (1909).

Afterwards, my son, Shlomo and I traveled to New York. We left Aram Soba on Thursday morning and arrived in Beirut on Friday night. We made Shabbat there. On Sunday we traveled to Alexandria, Egypt by boat and arrived on Tuesday. We stayed there for one week and left Egypt on Wednesday, 18th of Kislev. We sailed on a ship to Naples and arrived on Shabbat. We stayed there for four days and sailed on the first day of Chanukah to New York. We were at sea for thirteen days, and a storm came upon us. Some parts of the ship were broken. Were it not for Hashem, we would not have been saved from the sea, (may Hashem be praised). **We arrived in New York on December 22, 1909.** My son, Shlomo, and I remained alone for two years. Later, my son David, joined us in Adar-April 1912. After three years my wife came with my daughter, Nahama, and sons: Moshe Yehudah, Ezra Yosef, and Raphael Yishaya. They arrived in New York on Purim, Sunday 5675 (1915).

In the year 5683 (1922) on the 14th of Kislev I traveled from New York to Egypt for the wedding of my son, Shlomo, who is educated, wise and learned. I sailed on a large ship, the Antotania, that carried 48,000 ton. I arrived in Egypt on the 3rd of Tevet. My son's wedding was on the 13th of Tevet, according to the secular date: January 1, 1923. I stayed in Egypt until the 5th of Adar .

Then I traveled to Jerusalem (may it be rebuilt speedily) to visit the graves of my fathers. I stayed one day then I left Jerusalem and went to Tel Aviv on Purim. I traveled to Haifa to the place where Eliyahu Hanavi was on Mount Carmel. From Haifa I went to Tiberias and I stayed there for two days. I returned to Haifa and took a car to Beirut. I slept there one night. On the second night I took a train to Aleppo. I arrived on Erev Shabbat and stayed with my brother Chaim for a week. From there I traveled to Beirut and took a boat to Alexandria and stayed there for a day. Then I sailed on a ship to Venice, and stayed there for a day. Then I traveled to Lucerne Switzerland for a day. Then to Milan for a day, where I saw Hillel ben Ami. I traveled to Paris for a day. Then I traveled to Strassburg on Friday and boarded the ship Mauritania after Shabbat. I arrived in New York on Friday.

(**Births :**) (Besiman Tov) A daughter was born to my son, David, at the beginning of Shabbat. She was named Sally.

(Besiman Tov) A son was born to my son, Shlomo, on Erev Sukkot 5684 (1923). The brit milah was on Hol Hamoed Hoshanah Rabah. He was named Abraham.

(Besiman Tov) A son was born to my son, David, named Abraham.

(Besiman Tov) A son was born to my son, Shlomo, named Leon, on the 13th of Sivan 5686 (May 16th 26th 1926).

(Besiman Tov) A son was born to my son, Shlomo, named David on the 8th of Sivan 5692 ,June 12th 1932.

(Besiman Tov) A son was born to my son, Leon, named Abraham, on December 2, 1933.

In the year 5688 (1928) I traveled a fourth time to Israel and Syria on February 20th on the ship Mauritania. We stopped for a day at the island of Medira which was under the control of the Portuguese government. We also stopped at Gibraltar for a day, and Naples for two days. From there I went to Rome and I read the Megillah in a Synagogue there. I returned to Naples and from there the ship sailed to Niece, France, and also to Monte Carlo. From there we sailed to Athens, Greece. We arrived in peace in Haifa on March 10th. **From there I traveled to Damascus and I purchased the bet Midrash and library of Shemaya Ang'el for 650 English Lira.** From there I traveled to Aram Soba I arrived close to the 8th of Nissan. From there I traveled to Jerusalem (may it be rebuilt speedily) on the 4th of Sivan. I stayed there with my daughter, Nahama, until the 22nd of Kislev 5689 (1929). From there I traveled to Paris and saw my son, Shlomo. From there we sailed to New York on the ship, the Majestic.

We arrived in New York in peace .

In the year 5690 (1930) on July 27th (A trouble that has come once, should not occur again) I became sick with Paralysis. For two months I lay on a death bed. Afterwards, may Hashem be praised, I got up and walked with a cane. May Hashem heal and cure me and restore my health.

Written by Sam A. Sutton: Our crowning glory was taken from us on Friday the 15th of Av 5698, August 12, 1938.

תורת אברהם

ואלה תולדות רבי שלמה ב"ר אברהם סתהון

נולדתי ביום שבת כ"ט לחודש ניסן התרנ"ג, אפריל 15 1893.

נשאתי עם בת זוגי כארולין סילוירה בת דודי, יום א' י"ג לחודש טבת תרפ"ב
[תרפ"ג] דצמבר 31, 1922.

נולד לנו לחטו"ל (לחיים טובים ולשלום) בן זכר הבכור וקראנו את שמו
אברהם, וזה היה יום י"ד לחודש תשרי, שנת תרפ"ג [תרפ"ד]. ספטמבר 24,
1923.

נולד לנו בן שני בס"ט (בסימן טוב) לחטו"ל (לחיים טובים ולשלום), יום ד'
י"ג לחודש סיון, שנת תרפ"ו. מאי 26, 1926. ויקרא שמו יהודה ליאון.

נולד לנו בת וקראנו אותה עדנה, ביום פברואר 12, 1929.

נולד לי בן ושמו דוד, ביום ראשון בשעה תשע בבוקר, ח' סיון שנת תרצ"ב.
12 ליולי, 1932.

נולד לנו בת שניה וקראנו את שמה נעמי, ביום רביעי בשעה עשר בבוקר,
נובמבר 23, 1938.

תורת אברהם

דרשות התורה

פרשת בראשית

וירא אלקים את כל אשר עשה, והנה טוב מאד וגו' (בראשית, א' ל"א).
ובילקוט "והנה טוב, זה החיים. מאד, זה המות", הכוונה אם האדם בחיו עוסק
ואוכל ושותה במידה בינונית ואינו להוט לא לעושר ולא לאכילה מרובה
ושתייה מרובה ולא לתענוג, כ"א כל דבר לעבודתו יתברך שמו, בקו המיצוע זה
טוב. אבל אם האדם הוא להוט לאכילה ושתייה מרובה ואף להעשיר וכל היום
וכל הלילה לא ישתונן ויתבונן על מה נברא ולמה הוא עמל אזי זה הכיבוד הוא
מות, והארי החי יזכור כי צריך לחיות לעשות מעשים טובים, וזה החיים.
(ילקוט בראשית).

פרשת וישב

בענין מכירת השבטים ליוסף, ובתחילה אמרו לכו ונהרגו וגו' (בראשית ל"ז
כ'), כי השבטים דנו אותו שחייב מיתה כי הוא סיפר לאביו כי היו אוכלים אבר
מן החי, וגם בעריות. ודברים אלו בן נח חייב מיתה עליהם. ובן נח נהרג
עליהם ע"י עד אחד בלא התראה, ואפי' על ידי עדות קרובים. אשר על כן דנו
בו משפט עד זומם, ופטורים מדיני שמים, אלא דלצד דיני אדם אינם פטורים
כי אין להם הזמה, לכן נתחכמו להמיתו כולם יחד, כמו שכתוב לכו ונהרגו,
היינו כולם יחד, ובזה יהיו פטורים מדיני אדם (אור החיים).

ובענין אוכלים אבר מן החי, תירגם יונתן (בראשית, ל"ז ב') "ואייתי יוסף ית
טיביון ביש, דחמגון דאכלין בשרא דתליש מן חיוא חיאי, ית אודניא וית
דנבייא" וכו', והמפרש שם פירש כי הבהמה כשהיא חולה חותכין זנב שלה
ואוזנה לרפואתה, ויוסף לא ידע, וחשב שלאוכלה חותכין, ע"ש.

פרשת ויחי

ויאמר ישראל אל יוסף ראה פניך לא פללתי, והנה הראה אתי אלקים גם
את זרעך. (בראשית מ"ח, י"א) כתב בספר הפלאה עפ"י מה שאמרו בגמ' אמר
רב נחמן בר יצחק סימן לעבירה הדרוקן (שבת ל"ג, ע"א) ואמרו שם, מאי
תקנתיה לישתי כוס של עיקרין. עוד אמרו רז"ל שמצרים שטופי זימה ועבודה
זרה (יבמות צ"ח, ע"א). ועל זה אמר יעקב אבינו עליו השלום, ראה פניך לא
פללתי, היינו שחשבתי שאראה פניך ירוקין, כי בודאי בכ"ב שנים שישבת
במצרים א"א שלא חטאת בזימה, ואם שאראה פניך שאינם ירוקים בודאי
ששתית כוס של עיקרין, ולא יהיה לך בנים ב"מ, וע"ז אומר ששמח אני שהנה
הראה אותי אלקים גם את זרעך, ע"כ והוא כפתור ופרת.

תורת אברהם

פרשת בא

וגם מקבני ילך עמנו לא תשא פרסה כי ממנו נקח לעבוד את ה' אלקינו, ואנחנו לא נדע מה נעבד את ה' עד באנו שמה וגו' (שמות, י' כ"ו). הדקדוקים מבוארים ובפרט מלת כי ממנו נקח שהיא מיותרת. ועל דרך הדרוש ידוע מה שאמרו בגמ' (עירובין ד' ק') אלמלא לא ניתנה תורה היינו למדין, צניעות מחתול וגזל מגמלה ועריות מיונה, וכמ"ש מלפני מבהמות ארץ וגו' (איוב ל"ה, י"א), ועל זה אמרו ישראל וגם מקבני ילך עמנו וגו', כי ממנו נקח וגו', דהיינו שצריכים ללמוד דרך ארץ מהבהמה, שקודם מתן תורה צריכים ללמוד מהם, וקודם זה לא יש לנו דבר ללמוד עד בואינו שמה, דהיינו להר סיני ששם נקבל את התורה ואז אין אנחנו צריכים להם (אור"ח על התורה).

גם אתה תתן בידנו זבחים ועלות ועשינו לה' אלקינו וגו' שמות י', כ"ה), אפשר לומר על פי מה שאמרו חז"ל אין מוסרין בהמת ישראל לרועה שלהן (ע"ז ט"ו, ע"ב) כי חביבה עליהם בהמתן של ישראל ליוקק לה (שם, כ"ב ע"ב). גם ידוע כי הבהמה אם בא עליה אדם לא תתעבר עוד. וע"ז המצרים היו באים על בהמתן של ישראל ונפסלה לקרבן, כי נעבדה בה עבירה. אבל בהמתן של המצרים אין הם באים עליה, כי לא תתעבר עוד. וע"ז אמרו ישראל גם אתה תתן בידנו זבחים ועלות ועשינו לה' אלקינו וגו' כי מקנינו לא נוכל להקריב ממנו, כי נעבדה בהם עבירה ופסולים.

פרשת יתרו

ששת ימים תעבד ועשית כל מלאכתך, ויום השביעי שבת לה' אלקיך (שמות כ' ט'). ובפרשת ויקהל כתיב ששת ימים תעשה מלאכה וכיום השביעי יהיה לכם קדוש שבת שבתון לה' וגו' (שמות ל"ה, ב'). והקושיא מבוארת כי בפרשת יתרו אומר ששת ימים תעבד, ובפרשת ויקהל אומר תעשה, כלומר מאליה. ואפשר לומר על פי מה דכתב בהגהות הרמ"א בש"ע (אור"ח סי' ר"ץ), דבני אדם העוסקים במלאכה כל ששת ימי החול יקדשו יום השבת כולו לה' לתורה, והתלמידי חכמים אשר כל השבוע עוסקים בתורה יוכלו להרבות בעונג שבת במאכל ומשתה. ואיתא במכילתא פרשת ויקהל, כתיב ששת ימים תעבד, וכתיב ששת ימים תעשה מאליה (ע"י אחרים), ותיירץ כאן בזמן שעושים רצונו של מקום, מלאכתן נעשית ע"י אחרים, וכשאינן עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית ע"י עצמן.

והנה כשמלאכתן נעשית ע"י אחרים והם עוסקים בתורה כל ימי השבוע, על זה כתיב ששת ימים תעשה מלאכה (ע"י אחרים) ואז ביום השביעי יהיה להם היתר להרבות בתענוגים ומאכל ומשתה ושינה, ובפרשת יתרו כתיב ששת ימים תעבד, אתה בעצמך ולא תוכל לעסוק בתורה, ואז ביום השביעי שבת

תורת אברהם

לה' אלקיך, דהיינו להרבות בתורה ועבודה ויהיה השבת כולו לה' אלקיך.
(תורת משה סופר).

פרשת משפטים

עיניו יתום ואלמנה כתב הראב"ע בפרשת משפטים (שמות כ"ב, כ"ב), וטעם שפתח בלשון רבים **כל אלמנה ויתום לא תענון** וסיים בלשון יחיד, **אם ענה תענה** וגו', כי כל הרואה אדם המענה יתום ואלמנה ולא עוזרים להם, גם הוא יחשב מענה, וע"כ בא המשך הפסוק ו**חרה אפי והרגתי אתכם**, את כולכם, את כל מי שיכול לעזור ולא עוזר. ולזה צריך זהירות רבה.

פרשת שופטים

וענו ואמרו ידינו לא שפכו את הדם הזה ועינינו לא ראו (דברים כ"א ז') כתב המלבי"ם בפסקא קמ"ז שמה שאמרו חז"ל (עי' ברש"י שם), שלא בא לדינו ופטרנהו בלא מזונות, הוא על הרוצה שאילו נתנו לו מזונות לא היה צריך לפרנסה ולהרוג נפש. ומה שאמרו ז"ל ולא פטרנהו בלא לוייה הוא על הנרצח שלא עשינו לו לוייה לידע באיזה דרך הלך, ולא בדרך סכנה.

פרשת כי תצא

החז"ס בחא"ה סו"ס קמ"ז הביא מהספרי דמ"ש בתורה **לא יוכל לבכר בן אהובה על פני בן השניאה הבכור** וגו' (דברים כ"א, ט"ז), היינו אם הוציא ראשו ורובו וחזר, ואח"כ יצא השני, הראשון יש לו דין בכור (עי' בכורות ד' מ"ז).

יחזקאל

כל המעביר נחלה מבניו עליו הכתוב אומר ותהי עונתם על עצמותם (יחזקאל, ל"ב, כ"ז), וביאר הרב"ש מאוסטורופולא לתרץ הפסוקים הסותרים זה לזה, על פי דברי הגמ' (סנהדרין כ"ז ע"ב) תנו רבנן **לא ימותו אבות על בנים** (דברים כ"ד, ט"ז), מה ת"ל וכו' והכתיב **פקד עון אבות על בנים** (דברים ה' ט'), ותירץ בגמ' התם כשאוחזין מעשה אבותיהם בידיהם וכו'.

והוא פירש, כי יש הבדל בין חטא לעון, כי על חטא אשר יחטא אדם בחיו ולא יעשה תשובה קודם מיתתו, במיתתו מכפר. כמו שאמרו אין מיתה בלא חטא, וכהאי איתא הנפש החוטאת היא תמות, וכמאמר הכתוב איש בחטאו יומת. והכל לכפר את החטא.

אבל העון לא יתכפר במיתה אם לא עשה תשובה בחיו, רק הקב"ה עושה עמו חסד להשליכו על הבנים ולדורות הבאים אחריו עד כמה דורות. וזה כוונת הפסוק **אבותינו חטאו ואינם, ואנחנו עונתיהם סבלנו** (איכה ה' ז'), הכוונה אבותינו חטאו, ובמיתתם נתכפר להם החטא. אבל העונות שלא עשו עליהם תשובה ואנחנו סבלנו העונש.

תורת אברהם

וכל זה כשקיבלו הבנים נחלה מאביהם, אזי מקבלים עונש העוונות, אבל אם לא הנחילו להם נחלה והעבירוה, אין הצדק להטיל עליהם חוב אביהם, וזה כוונת הכתוב, ו**תהי עונתם על עצמותם**. (הרב"ש מאוסטורופולא).

תהלים

תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו, כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב (תהלים פ"א), שמעתי על זה בשם ספר קדושת לוי כי אמרו חז"ל אין ממנין דיין על הציבור אא"כ קופה של שרצים תלויה לו מאחוריו. ומלבד הטעם הפשוט כדי שלא יתגאה, עוד טעם כדי שיהיה מלמד זכות על פושעי ישראל, כיון שידוע שהוא ג"כ נלכד בעצת היצה"ר, לא כן אם יהיה צדיק גמור שלא נמסר ביד יצרו, יחשוב שכל העולם חייבים להיות כמוהו, וידון כל אדם לכף חובה. ובזה הקב"ה יתברך ויתעלה שהוא מלך טהור, כשדן כל ישראל ח"ו לא יש תקומה להם, כי הוא יתברך טהור, ומי יצדק לפניו. ולכן דן את עם ישראל בכסה, היינו במיעוט הלבנה, כי כביכול הוא אומר הביאו לפני כפרה על שמיצטתי את הירח.

ועל כן משפט לאלקי יעקב, כביכול בזמן שהוא אומר שעשה דבר שניחם עליו.

ובזה יבא פירוש הפסוק למשפטיך עמדו היום, כי הכל עבדיך (תהלים קי"ט, צ"א), ר"ל שישראל אומרים להקב"ה, רבש"ע כל הצרות והגליות שעברו עלינו מפני שאנחנו עבדיך וח"ו פרקנו עול, לא יש לנו גלות, כי נהיה כשאר כל הגוים. ולזה באים למשפט עם הקב"ה כביכול ומבקש להצילם מהגלות.

קהלת

לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו (קהלת י' ב'), הכוונה במלה "לב", קודם האות למ"ד באה האות כ"ף, וקודם הבי"ת באה האות אל"ף, יהיה "אך", והוא לשון מיעוט. כי כל אכין מיעוטים, דהיינו שמכיר מיעוט ערכו ועניו, וזהו לב חכם לימינו. אבל לב כסיל לשמאלו, דהיינו אחר הלמ"ד באה אות מ"ם, ואחר האות בי"ת באה האות גימ"ל, ויהיה "גם", והוא לשון רבוי, כי כל גמים ריבויים, והוא מתגאה, כסיל בחושך הולך.

תורת אברהם

עניני הלכה

עלות השחר

הרמב"ם ז"ל כתב בפ' המשנה (ברכות פ"א) שהוא כשעה וחומש קודם זריחת החמה. והראב"ע בפ' התורה בפרשת בא על הפסוק **ושחטו אתו כל קהל עדת ישראל בין הערבים** (שמות י"ב, ו') כתב, שהוא שעה ושליש קודם זריחת החמה. ובודאי שאלו השעות שהם כתבו הם שעות זמניות, דהיינו אם היום ארוך, יתארכו השעות ואם היום קצר יתקצרו, ועי' בספר מנחת כהן במאמר מבוא השמש. ובספר אוצר ישראל (איזנשטיין) ערך 'שמש'. ועי' ע"ע מש"כ הגר"א מווילנא בספר שנות אליהו על סדר זרעים, ובביאורו לש"ע (אור"ח סי' תנ"ט).

תפילין

ברכת שהחיינו לבר מצוה אפי' שהדין שאין מברכין שהחיינו על תפילין, מיהו כיום שנכנס הבן לשנת ה"ג ונעשה חייב מצוות, מהיות טוב לקנות האב לבנו איזה דבר חדש, בגד או כיוצא בו, ויברך עליו בשעה שלובש התפילין (ספר רוח חיים, סי' כ"ב).

בברכת להניח תפילין סופי תיבות "ח"ן", יכוון לזה השם, ובזה תמצא חן בעיני אלוקים ואדם.

בחליצת תפילין יאמר פסוק **והיה אם שמוע תשמע בקול ה' אלקיך וגו'** (האר"י).

התפילין צריכים להיות לכתחילה להיות מעור אחד, אמנם מי שא"א לו, שדמיו יקרים, יוכל לצאת בתפילין מדובקים. ועי' בזה בספר חקרי לב אור"ח מהדו"ב סי' א' ב' ג' ד', וע"ע בש"ע הרב (סי' ל"ב) שיוצא לכתחלה בתפילין מדובקים כנהוג.

תפילין שמושא רבה

ז"ל שער הכוונות דרוש ו', ואח"כ עשה תפילין דרש"י כספר שמושא רבה שהם אצבעיים על אצבעיים, וחריצים שקועים עד מקום המעברתא באופן שיהיה כל בית ובית חלוק ומפורד מחבירו. ובעת התפירה היו חוטי הגידין מפסיקים ועוברים בחוץ החריצים ממש מצד זה לצד זה, ע"כ.

זמירות

מוסר גדול לאומרים הזמירות במהרה, עי' בספר רוח חיים (אור"ח סי' צ"ח).

זמירות הם מועילים לזכירה, (ארץ החיים על תהלים מ"ז, מ"ח).

תורת אברהם

שליו ציבור

השליו ציבור צריך לזהר הרבה להיות נקי וטהור בגופו ומלבושיו ולטבול במקוה טהרה, ואם אינו יכול לטבול, ישפוך על עצמו ט' קבין. ואם יש לו מקלחת (דוש), זה נחשב כתשעה קבין, ואם אין לו יקיים רחיצת ידים כמובא בס"ח חלק שבת בס' ע"ש, כיע"ש. וכן הביא בספר רוח חיים, סי' פ"ח. ועל בספר יפה ללב ח"ב (דף ק"א ע"א) נוסח ליקב"ו לרחיצת ידים הנז', והובא גם בספר אמת ליעקב בסופו, יע"ש. ובספר ימצא חיים לר' חיים פלאג'י סי' ס"א.

קריאת התורה

אם אחר שהתפללו הציבור שחרית ומוסף ולא היה להם ס"ת, יכולים לילך למקום אחר ולקרוא הפרשה בס' העולין והפ', ואין שום קפידה, ויכולין לעשות בשופי (רוח חיים סי' לק"ט, ס"ג).

יש מקומות שעושין דרוש קודם ברכה אחרונה לס"ת, ואין זה הפסק (רוח חיים סי' ק"מ).

נכון לומר הש"ץ הקורא בתורה אחר קריאת הס"ה (רוח"ח ע"כ). ומרן כ"י כתב לא ראינו.

אם טעה הפותח והוציא את שאינו מוכן ומוגה, וגערו בו, ואז הוציא המוגה, אז לא יקראו בראשון שהוציא כ"א במוגה. ואם עטרו ברימונים או אפי' העלוהו לחיבה יחזירוהו עם הס"ת האחר שקראו בו כיון דליתא בתקנתא בא"א (ספר רוח חיים, סי' 142).

אם נמצא איזה טעות ופירוד ודיבוק ופיסוק אותיות בס"ת, עי' בספר זכור ליצחק הררי סי' ל"ז (דף נ"א, ע"א), ובספר סולת הבירור וההלכה (דף נ"ט, ע"א), ובספר פתח הדביר (ח"ב, סי' ל"ב).

זמן המנחה

זמן תפילת המנחה, עי' בספר רו"ח חיים (סי' רל"ד) שכתב שאין מתפללין מנחה אחר שעה י"ב. ובספר אדרת אליהו להרב עמנואל חי ריקי זלה"ה כתב (בדף כ"ג, ע"ג) דעד שעת צאת הכוכבים מקרי שעת הדחק, ע"כ. וכן אנו נוהגים בעירנו עיר ואם בישראל אר"ץ יע"א, שאומרים שלשה ראשונות בקול רם אחר שעה י"ב, קרוב לעשרים דקות. וכן ראיתי להגאון חיד"א בספר יוסף אומץ (סי' ע"ו) שהביא משם מהרי"ל שעד צאת הכוכבים יוכל לומר מנחה, יע"ש.

תורת אברהם

ברכות המצוה

טעם שיש מצוות שמברכין עליהם ויש מצוות שאין מברכין עליהם, עי' בשו"ת הרשב"א המיוחסות להרמב"ן סי' קפ"ט. וע"ע ברמב"ם הלכות ברכות, פרק י"א.

שיעורין

אין לשער האיסורין או לברכות וכזית וכביצה במשקל, כי אם במדידה ובאומד (הכוונה לנפח). עי' ב"ד (מ"ב, סי' מ"ג), שהביא כמה פוסקים שכן כתבו. ועי' בספר מחזיק ברכה סי' תפ"ו, שכ"כ. וע"ע בספר הלכות קטנות (סי' כ"ז), ובספר בני חיי בהשמטות (סי' צ"ט).

ובספר גבורות ה' כתב השמר לך ושמור נפשך מאד שלא לשער מקוה, חלה ורביעית כי אם למנן ביצים ואצבעות, כי אין להשוות שיעור המדות לשיעור המשקולות.

שיעור לברכה אחרונה

שתית רביעית לחיוב ברכה אחרונה, צריך לשותותה ביחד, ולא יפסיק. ואם הפסיק ושהא בה מתחילת שתיה עד סוף כדי שתית רביעית, אינו חייב לברך, זהו לשון הרמב"ם. וק"ק שהוא שותה רביעית ואיך קאמר שאם שהא יותר מכדי שתית רביעית, וחירץ הרדב"ז שסביב הרמב"ם (פי"ד מה' מאכלות אסורות) שדרך בני אדם לשותותה בנחת ויש זוללים ששותים במהרה, ועל זה אומר הרמב"ם שאם שתה והפסיק כזה ביניהם, שאינו מברך ברכה אחרונה. ועי' במ"מ שם שתירץ כהרדב"ז וכתב שהוא דוחק. ועי' בספר יקרא דשכבי (דף מ"ח, ע"ב) שהאריך בזה.

קבלניות עכו"ם בשבת

ליתן בית הכנסת בקבלנות לעכו"ם לבנות ולעשות מלאכה, ע"י העכו"ם בשבת, אסור. עי' בספר רוח חיים (סי' רמ"ד), שהאריך בזה. וע"ע בספר עמק המלך להרב מנחם קאסטילו (דף י"ז, ע"א) שאסר ג"כ. ובסוף דבריו כתב מי שמתיר עתיד ליתן את הדין, והוי בונה ביתו בלא צדק, ושומע לנו ישכון בטח.

קריאה לאור מנורת נפט בשבת

לענן קריאה לאור הנר בליל שבת קודש, עי' בלחם הפנים שעל קיצור ש"ע שהאריך הרחיב להתיר קריאה לאור הלאמף של גאז (היינו גאזילין, נפט) ובודאי שיתיר לאור הגאז של הרוח שלא יכלה אם הוא מתיר, וכ"ש וק"ו לאור האלקטריק שמותר כיע"ש בדברי קודשו באורך.

טבילה בליל שבת בחמין

תורת אברהם

טבילה בליל שבת בחמין, ע"י בנודע ביהודה מהוד"ת, אור"ח סי' כ"ד, שכתב שצריך שיהיו פושרין. והביא דברי הקרבן נתנאל (סי' כ"ד), שטבילת מקוה בחמין אינו בכלל גזרת מרחצאות, ע"כ. והוא דחה דבריו, שדבריו בלי טעם ובלי ראי' והגאון הנ"ב הביא ראי' להתיר הטבילה בקרקע במים חמין מטעמים אחרים, ובסוף דבריו כתב ואע"פ שאנו מדמין אין אנו מורים להתיר רק ליתן (מים חמים במקוה קרים) בעוד איזה שעות עד הלילה שיהיו בלילה רק פושרים. ואמנם הבלנים לפי הנראה אינם נוהרים בזה, ואני מעלים עין מזה, מוטב שיהיו שוגגים ואל יהיו מזידים, עכ"ל הגאון. ועי"ש בסוף סי' כ"ו שהתיר לנשים לטבול וגם לאנשים, כי הוא לתענוג, והתענוג הוא כמו להקר במים קרים ג"כ תענוג במים חמים שהם פושרים. ועי' בספר ערוך השלחן אור"ח, סי' שכ"ו, וזכורני ששם מתיר לרחוץ במים שאינם חמין כ"כ שכרסו של תינוק נכוה בה שאינו נקרא חמין עד כרסו של תינוק נכוה.

שכר שבת

שכר שבת חזן ולימוד וכיוצא בזה מותר, וכמ"ש הרמב"ם פכ"ג מהלכות שבת הכ"ד, ח"ל מותר ליקח שכר להמציל כלים מהדליקה שהרי אין שם לא מלאכה ולא איסור, יעי"ש.

תענית חלום בשבת

תענית חלום בשבת, עי' בספר רוח חיים (סי' רפ"ח), שהביא מספר אגדת אליהו וקצור דבריו הוא, שאין להתענות בשבת כי אם להתענג וללמוד תורה, ושלא ידבר כלל. וביום א' אם ירצה יתענה ויתן צדקה. ואם החלום שראה יתפרש לטוב, יתקיים. ואם ב"מ יתפרש לא טוב, תתבטל הגזירה בצדקה, יעי"ש.

תפלת מוסף

ברכות כ"ח, ושל מוספין כל היום וכו' אר"י ונקרא פושע המאחר כ"כ בפרש"י, מכאן נראה שמי שאינו מתפלל בתחילת הזמן שקבעו רז"ל ומתאחר עד הסוף נקרא פושע.

סעודה שניה של שבת

סעודה שניה של שבת שעשה אותה בפת הבא בכסנין, לא יצא. ויחזור ויאכל. כ"כ בספר זכור ליצחק (סי' פ').

ט"ל מלאכות

תורת אברהם

ט"ל מלאכות, בירושלמי ר"י ור"ל עסקו ג' שנים וחצי, וחזקו אלפים ות"א מלאכות ולא מצאו שיש בהם יותר מט"ל מלאכות.

אבות מלאכות

במה שכתב הרמב"ם בפרק ז', מהלכות שבת, דזומר ובוצר הם אבות מלאכות, ובפרק א' מהלכות שמיטה כתב שזומר וקוצר הם תולדות, זומר תולדה דזורע ובוצר תולדה דקוצר, וקשיא להרמב"ם מדידה לדידה, וכן קשיא לרש"י מדידה לדידה דבמס' שבת פרק כלל גדול (דף ס"ח, ע"א, ד"ה אית ביה אבות) כתב "אבות דשביעית זריעה וקצירה וזמירה ובצירה" וכו', ואח"כ (בדף ע"ג, ע"א, ד"ה כולן מלאכה אחת הן) כתב זורע אב מלאכה וכן נוטע וכו' אבל זומר תולדה. עי' בתשובות רבי בצלאל אשכנזי סי' מ"א, שקלא וטריא דברים ראויים לאומרם.

מלאכת זריעה

השופך מים בחצר ויצאו והשקו את הזרעים מותר. (מ"א שי"ה: סק"ה).

דליקה שנפלה בשבת

דליקה שנפלה, כתב המ"מ בפרק כ"ג מהל' שבת הלכה כ"ו, משם הרשב"א, אמרו בירושלמי דלרבי שמעון דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה, אם אינו יכול להציל כתבי הקודש אלא בכיבוי, מכבה, לפי שאין דבר של שבת עומד בפני כתבי הקודש. ואע"פ שהמ"מ סיים דבריו שאפשר שאין הדין כהירושלמי הנזכר, מ"מ נ"ל במקומות אלו שהדליקות מצויות ואפשר שיבוא לידי סכנת נפשות וכמו שפסק הרמ"א בש"ע סי' של"ד סעי' כ"ו, המיקל יש לו סמך גדול והוא הרשב"א והירושלמי.

נסיעה ברכבת בשבת

לענין לרכוב בתריין (רכבת) שהולך בעיר, עי' תוס' עירובין (דף מ"ג, ע"א). ועי' יד אבשלום (סי' ש"ה), ערוך השלחן (סי' ש"א), שו"ת יכין ובועז (ח"ב, סי' נ'), יוסף אומץ סי' ע"ז, אות ב', בסי' של"ט. זבחי צדק למהר"י סומך מבבלי בתשובות בסוף הספר סי' כ"ג. ועי' בספר חת"ס חלק אור"ח סי' צ"ו, במהדו"ב.

דורה בפסח

¹ כותנו כנראה למג"א בסי' ש"ד ס"ק ה', ושם כתב להיפך דאפי' פסיק רישיה בדרבנן אסור, עי"ש.

תורת אברהם

אם מותר לאכול בפסח דורה (דורא בלשון ערבי), עי' בספר חיים שאל (ח"ב סי' מ"ז) ששקיל וטרי והסכים שמותר. והעיד שרבנים גדולים במערב הפנימי התירו לבשלו בפסח, עי"ש.

זמן ביעור חמץ

ראיתי בספר שדה חמד (כללים אות עי"ן, בערך ערב פסח), שכתב שזמן ביעור חמץ הוא עד שליש היום. והוא מחלוקת אם שליש היום מעלות השחר עד צאת הכוכבים, או מהנץ החמה עד שקיעה. והביא להקט הפוסקים שסוברים שהעיקר הוא שחושבין מהנץ החמה עד שקיעתה, וכלל עמהם הרב חיד"א ז"ל בספר מחזיק ברכה סי' תמ"ג, ע"כ יעי"ש. ותמיה עליו שהוא חופש מחופש שלא זכר עם הפוסקים הנזכרים שם סברת הגר"א מווילנא שהוא סובר כן, כמו שהאריך בביאורו על הש"ע אור"ח בסי' תנ"ט, עי"ש.

ספירת העומר

מ"ש הש"ע בסי' תפ"ט, ס"ג, אם ספרו הקהל העומר מבעוד יום, סופר עמהם בלא ברכה, ואם יזכור בלילה חוזר ומברך וכו', והקושיא מבוארת וכי ברשעי עסקינן למנות מבעוד יום. ועי' בשו"ת הרשב"א (ח"א, סי' רל"ה) ששאלו אותו ע"ז שכתב רש"י, והוא אמר להם שתלו בוקי סרוקי ברש"י ז"ל, ודחה הדין.

ואחר החיפוש מצאנו זה במחזור ויטרי עמ' 301 כיע"ש. והמבאר שם הקשה על הש"ע שפסק שני דינים סותרים, שבסעי' ג' פסק הש"ע דין זה של רש"י, ואח"ז בסעי' ד' פסק דינו של הרמב"ם, אם שאל אותו חבירו כמה הספירה בזו הלילה שאסור לאמר לו כמה, אלא יאמר לו אתמול היה כך וכך, וזה אם הגיע זמן הספירה, אבל קודם אין לחוש, ע"כ.

וא"כ קשה איך הש"ע הביא שני הסברות, וסיים לעי' במג"א ס"ק ז', ובביאור הגר"א ס"ק ה', וצ"ע עכ"ל המבאר והוא שלמה בובר.

קדיש ליל יוהכ"פ

טעם למנהג שאין אומרים קדיש ליל יוהכ"פ קודם ערבית עי' בספר שדי חמד (ערך אסיפת דינים ליוהכ"פ, אות ד') שכתב שהוא טעם קלוש, וכתב הוא ז"ל בסוף שבחברון תוב"ב ובירושלים במדרש בית א-ל יכב"ץ (יכון בצדק) אומרים קדיש כשאר ימות השנה, עי"ש.

בשמים ביוהכ"פ מר' שלמה סתהון

ביום הכיפורים, אם מותר להריח בעצי בשמים עי' מג"א סי' מ"ו, ס"ק ד', שמתיר והביא מדברי כנה"ג שביום הכיפורים אינו טוב להנות את הנפש ביום שהוא עינוי לנפש.

תורת אברהם

קרי ביהכ"פ

אם רואה קרי ביום הכיפורים, אם מותר לטבול במקוה, עי' בשו"ת רב פעלים (ח"ב, אור"ח סי' ס"א) שמתיר. וכן כתב בשו"ת חתם סופר סי' ק"א, וכן בסי' ק"ג וק"פ, מתיר עי"ש.

ברית מילה

מנהג יפה ללבוש טלית ותפלין הסנדק ואבי הבן, שיורי ברכה (סי' ל"א).

החזר הלואה בשעת הזול

בדין אם הלואה אדם סחורה או מטבע מדוידים וכתב שטר לזמן ד' או ה' חודשים, ואח"כ בעת הפרעון המלך עשה שטרות חדשים שאינם שוים כי אם לשליש או לרביע, דהיינו שטר שכתב עליו המלך מאה, אינו שוה כי אם ל' או כ"ה מהזהבים הקודמים שהיה בזמן ההלואה, ואם יפרע למלוה מאלו המעות החדשים לא יגיע ליד המלוה כ"א רביע ההלואה. ע"י תשובות הרא"ש (כלל ק"ג, סעי' י"א) שכתב שצריך ליתן לו ממטבע הקודם, או יתן לו מהחדש כפי מה שחייב לו כפי ערך מטבע הראשון, כיע"ש.

טבילה בבאינוס

בדין מה שעשו באלג'יר לטבול בבאינוס (כעין אמבטיה), עי' שו"ת משיב דבר, ח"ב, סי' ל"ח (ד' מ"ח, ע"ג).

מעשר כספים בזמן הזה

מעשר כספים בזמן הזה, עי' בש"ע יור"ד סי' רמ"ט, ועי' בתשובות אבקת רוכל למר"ן הק' סי' ג', שכתב שבכל חצי שנה יעשה חשבון ויראה מה שהרויח יותר על כל אשר פיזר בדברים הצריכים לבית כ"ש ויקח מעשר, עי"ש. ועי' בשו"ת חות יאיר סי' רכ"ד. ועי' בספר בית דינו של שלמה לרבי שלמה לאניאדו מארא דאתרוך, שהאריך הרחיב בדין זה בחלק יור"ד סי' א'. וזכורני שפסק שצריך ליתן המעשר קודם הוצאת ב"ב. ודברי מרן באבקותי רוכל הם כנגדו, וצ"ע בדבריו, כי לע"ע אין ספר זה מצוי איתי. אח"כ בחפשי באמתחת הפוסקים ראיתי בספר ברכי יוסף (חלק יו"ד, סי' רמ"ט ס"ק ה'), שהביא לשון תשובה זו שמוקשה מתחילתה לסופה, והוא ז"ל תריץ יתיב בדוחק, ואח"כ בספר שיורי ברכה בסי' הנזכר הביא דברי הבית דינו של שלמה (הנ"ל) שחלק על תשובה זו. והגאון החיד"א הסכים לבסוף כי תשובה זו אינה מתורת מרן ז"ל, הגם דשמו חתום עליה, כזה וכזו טועים המעתיקין, ועי"ש עוד בדבריו.

תורת אברהם

צורת אדם לני

מה שנהגו להשהות בבית צורת אדם כולטת לני, עי' בשו"ת משיב דבר ח"ב, סי' י"א (ד' ל"ח, ע"ד) שמתיר אע"פ שבזמן התלמוד אסור, וצ"ע.

סת"ם בדפוס

בדין ס"ת או מזוזות בדפוס עי' בטו"ז יור"ד (סי' רע"א, ס"ק ח'), ובספר גט פשוט (סי' קכ"ה), ובמג"א (סי' ל"ב), ובפרי חדש (חא"ה סי' קכ"ה), שכולם מתירים. וע"ע בשו"ת תשובה מאהבה (ח"ב, תשובה שצ"א), שאוסר מטעם שא"א שלא יהיה טעות באותיות הדפוס, ומוכרח לתקן והוי ליד שלא כסדרן, ופסול בתפילין ומזוזות. ובספר תורה מטעם אחר, עי"ש. וע"ע פתח הדביר ח"א, סי' ל"ב (דף ז' ע"א), ובספר בני יונה (סי' ער"א).

קימה לס"ת ולת"ח

בקידושין ד' ל"ד, למדו קימה לספר תורה קל וחומר מתלמיד חכם. ובמס' מכות (ד' כ"ב, ע"ב) "אמר רבא כמה טפשאי שאר אינשי דקיימי מקמי ס"ת ולא קיימי מקמי גברא רבה", והקושיא מבוארת. והתירוצ' הוא, כיון שדין הס"ת למדו מדין הת"ח, א"כ הם טועים שאינם קמים מקמי ת"ת. עוד יש לומר דההיא דקידושין הוא בת"ח בעל שמועות דלאו גברא רבה, וההיא דמכות בת"ח מורה הוראות לפרש את התורה (מהרימ"ט).

יארצייט

צריך לומר הבן קדיש על אביו או על אמו ביום שמתו, ושוב שיתחיל מיום שבת הקודם לאותו שבוע שבו יהיה היארצייט. ואם יוכל להיות הוא הש"ץ יותר טוב.

ואם נזדמן היארצייט ביום שבת או ר"ח, לענין התענית, יתענה מקודם יום ולא יאחר יום. ואם יום המיתה היה ביום אחד ויום הקבורה ביום אחר, יתענה ביום המיתה ולא ביום הקבורה. (עי' בזה באורך בספר מעשה אברהם אשכנזי מדף קכ"ב ע"ד, עד סוף דף קכ"ו ע"ד, כמה ענינים על ענין אבילות, ב"מ).

חידושים מספר בן איש חי

כדי לזכור התפילין יניח ידיו על התפילין של יד כל התפילה, ובכל איזה רגע ינשקם.

ביוצר ומברכין ומשבחין כולם וא"ו בראש תיבה ונו"ן בסופה. החזן כשהוא אומר לכהנים יתחיל ממלת יברכך, אפ"ל הם רבים יאמר להם מלת כהנים, ולא כמו שנהגו שלא לומר יברכך.

תורת אברהם

בענין השעות הזמניות של היום יש חושבין מעלות השחר עד צאת הכוכבים.
ויש חושבים מהנץ החמה עד שקיעה, וסברא ראשונה עיקר.

יש לזהר שלא יתפלל בחצר שאחורי בית הכנסת אחורי הכותל שמתפללין
כנגדו בבית הכנסת, כי הוא מחזיר אחוריו לבית הכנסת. וי"א שצריך להחזיר
פניו לבית הכנסת, לכן יזהר ולא יכניס עצמו בספק (שם פרשת ויקרא, אות
י"ב).

מותר לעשות לבן (בערבי, ובלשון תורכי יוגורט) ביו"ט. ועל בספר קרבן
אשה סי' י"ב, ובשו"ת רב פעלים, ובספר בן איש חי פרשת במדבר אות יו"ד.
גם מותר לעשות דונדרמ"ה, יע"ש. ובספר פתח הדביר סי' ... איסור דונדרמ"ה
בשבת דוקא.

אסור להדליק מן הכברית ביו"ט על בן איש חי (פרשת במדבר, סי' ט"ו).

כתב הרב שם שלא יפתחו הספר תורה אחר הקריאה להראות לעם פעם שניה,
וכמו שנהגים האשכנזים. ונתן טעם עפ"י הסוד, (שם פרשת תולדות, שנה
שניה סי' ט"ז).

אם בא לו טלגראף בשבת, והאיש המביא אינו מוסרו כ"א עד שיחתום שמו
טוב לעשות חותם שכתוב בו שמו באותיות (ערבי) או בלעז, לאפוקי אשורית,
וכשיבוא האיש יניח לפניו החותם, והוא יבין שרוצה לחתום שמו, (פרשת
וישלח, אות י"ב).

אם שכח לומר יעלה ויבוא בימים שצריך לחזור, אם נזכר בסוף רצה, ואמר
ברוך אתה ה', יש אומרים שיגמור למדני חוקך. וי"א שיגמור הברכה ואח"כ
יאמר יעלה ויבוא. (שם פרשת ויקרא, אות י"ב). ואם לא נזכר עד שגמר וחזור
הי"ת, לא יאמר.

בנוסח יעלה ויבוא אין לומר ראש החודש, כי אם ראש חדש בלא ה"א (שם,
אות כ').

מצוה להשתדל לעלות לספר תורה ביום ראש חודש, והמשלים בו משובח.
ואם ראש חודש ב' ימים, יום שני יותר מעולה (שם).

בברכת הלבנה אם הוא בתענית, טוב שיטעום קודם הברכה (שם, או כ"ב).

אם תחבו כף מתכת של בשר בחלב, או איפכא. הדין הוא שישערו אם יש
ששים כנגד הכף התבשיל מותר. וכיצד ישער, דרך משל, ישקול הכף אם הוא
מאה דרהם יחשוב הכף כאלו הוא ט"ו דרהם (כיון שהמדות הם מדות נפח,
ומשקל הכלי שהוא מתכת, כבד בהרבה ממשקל המים או הבשר). וצריך
שיהיה בתבשיל ובקדרה שש מאות דרהם, ואזי התבשיל מותר. (בן איש חי
פרשת קורח, אות ב').

תורת אברהם

הלכות איסור והיתר מרבי שלמה סתהון

הלכות סכין

- (א) סכין ששחט בה אסור לחתוך בה רותח לפי שהסכין בולע מן הדם, והרותח בולע מן הסכין.
- (ב) אם חתך בה צונן אותו צונן בעי הדחה.
- (ג) סכין שחתך בו בשר, אסור לחתוך בו דבר חריף כמו צנן או סילקא, או בצלים, אבל דבר אחר מותר. ואם יש שמנונית על הסכין אף הצונן צריך ליטול ממנו מקום החיתוך.

הלכות מליחה וצליה

- (א) הבשר צריך להדיחו במים ואחר כך למלחו, ואחר כך להדיחו עוד במים.
- (ב) הדחה אין לה שיעור.
- (ג) מליחה צריך לפחות כשיעור צליה, דהיינו כהילוך מיל, דהיינו 18 דקים.
- (ד) צריך למלוח במלח לא גס ולא דק אלא אמצעי.
- (ה) צריך למלוח בכלי מנוקב, כדי שיהיה הדם שותת ויורד.
- (ו) אם מלח בכלי שאינו מנוקב..... כל הבשר מה שהוא בתוך הצייר נאסר, ומה שהוא חוץ לצייר מותר, רק שיחתוך קליפה הקרובה לצייר.
- (ז) מותר למלוח כמה חתיכות של בשר ושל עופות ביחד.
- (ח) כשצולים את הבשר צריך שימליחו, דהיינו שיתן עליו מלח ואחר כך לצלותו.
- (ט) אין נוטלים שמנונית מן הבשר עד שתכלה אדמומית שבה.

חתיכת בשר שנפלה תוך חלב

חתיכת בשר שנפלה לתוך יורה של חלב רותחת,

- (א) אם נטל החתיכה קודם שתגוה מרתיחתה ויש ששים, הבשר אסור והחלב מותר.
- (ב) אם לא יש ששים מטעימים לגוי, אם אמר שיש טעם אסור, ואם לא מותר והבשר אסור.
- (ג) אם לא נטל הבשר עד שנה מרתיחתו, אזי צריך ששים ואפי' לא יש טעם.

(יור"ד, סי' צ"ב).

תורת אברהם

הכחל (דד הבהמה)

- (א) צריך לקרעו משהוא קודם צליחו, והמנהג צריך קריעה שתי וערב קודם צליה.
  - (ב) אם עבר וצלהו בלי קריעה כלל מותר, וצריך לקרעו אחר צליחו.
  - (ג) לתבשיל בין לעצמו בין עם בשר צריך קריעה שתי וערב וטיחה בכותל. המנהג שלא לבשלו כלל.
  - (ד) אם בשלו בלי קריעה לבדו, בדיעבד שרי.
  - (ה) אם בשלו עם בשר כל הקדירה אסורה וצריך ששים נגד כל הכחל.
  - (ו) לצלותו עם בשר בשפודות שלנו, אסור לכתחילה ומותר בדיעבד.
- (יור"ד, סי' צ').

הכבד

- (א) הכבד צריך לקרעו שתי וערב, או לחתכו חתיכות חתיכות קודם צליחו.
- (ב) גם אם חפץ לבשלו צריך לצלותו תחילה, דמליחה לא מהניה בו.
- (ג) אם צלהו בדיעבד בלא קריעה, מותר.
- (ד) אם בשלו עם בשר בלי צליה, הבשר אסור.
- (ה) לצלותו בשפודות שלנו עם בשר, אסור לכתחילה ומותר בדיעבד.

דגים שנמלחו עם בשר

- (א) דגים שנמלחו עם בשר או עופות צריכים קליפה, לפי שבולעים מן הדגים.
  - (ב) ואם על הדגים קשקשת אין צריך לפי שאינם בולעים.
- (יור"ד, סי' ע').

דגים שנתבשלו בקערה של בשר

- (א) דגים שנתבשלו בקערה של בשר בין אם הקערה היא בת יומא בין שאינה בת יומא, אם הקערה היא מקונחת יפה שאין בה שמנונית מן הבשר, מותר לאכול הדגים עם חלב לכתחילה.
- (ב) המנהג שלא לבשל לכתחילה בקערה של בשר כדי לאכול עם חלב.
- (ג) אם אין הקערה מנוקה יפה, ויש בה מעט שמנונית, אז צריך ששים כנגד השמנונית ואז מותר לאכול עם חלב.
- (ד) לאו דוקא דגים, אלא כל מיני ירקות וקטניות ופירות. ואין הפרש בין אם בשל עם בשר לאכלם עם חלב, ובין אם בשל עם חלב לאכלם עם בשר.

תורת אברהם

הלכות פריה ורביה מלוקטים

- (א) אסור לשמש במוך ואפי' אם האשה חולה, ויראה שמא תתעבר. (רב פעלים ח"ד, סי' י"ז).
- (ב) אשה שנתעברה והיא בסכנה עזה, אם מותר לה לעשות סממנים להפיל העובר. מתיר בשו"ת רב פעלים (יור"ד ח"ד, סי' י"ד), מפני שעובר אינו נפש, כמו שמצינו בגמ' (ערכין דף ז'), שאשה שיצאה ליהרג היו מכין אותה נגד בית הריונה, כדי שלא תתנוול. ואע"ג ששם נוכל לומר שהילד על כל פנים ימות, הכא ג"כ משום סכנה מותר.
- (ג) ובפרט אם ההריון הוא רק של איזה ימים, שאז העובר לא נתרקם.
- (ד) האשה ששמשה ורוצה לקנח במוך, מותר כמו שנראה מדברי מרן בש"ע (יור"ד סי' קצ"ו, סעי' י"ג). ויש הרבה שאוסרים והרבה שמתירים, ובמקום הצורך יש לסמוך על המתירים.

תורת אברהם

פסק דין מרבי חיים ב"ר עזרא טוויל ע"ה

אודות שעון שבת

נשאלתי על אודות המורה שעות שנתחדש עתה בזמן הזה שעורכין אותו ביום על איזה שעה שירצה, ובליילה בהגיע תור השעה ההיא שערכו אותו הוא מגלגל החוט שלו מאליו וגם מושך עמו את החוט של האלתריק ומכבה את האור של האלתריק, יען שחוט האלתריק קשור בו, ושאלוני אם מותר לערוך אותו מערב שבת בשביל שיכבה הנר של האלתריק בשבת או לא.

תשובה, הנה לכאורה אסור להעריכו אפי' מערב שבת, והוא ממה דאיתא בגמ' דשבת פרק כירה, במשנה (דף מ"ז) נותנים כלי תחת הנר לקבל נצוצות, ולא יתן לתוכו מים מפני שהוא מכבה, ובגמ' מייתי ברייתא דאפי' מערב שבת אין נותנים כלי של מים מפני שהוא מכבה מערב שבת ואין צריך לומר בשבת, ופסקה הטור (אור"ח, סי' רס"ה) וז"ל, אסור ליתן כלי של מים תחת הנר אפי' מע"ש מפני שהוא מכבה ומ"מ מותר להדליק בעששית אע"פ שנותנים מים למטה, וכתב הב"י וז"ל, משנה בס"פ כירה, ובגמ' מפרש דטעמא משום שמקרב זמן כיבוי הנצוצות, ואיתא בגמ' דאפי' ליתנו מע"ש אסור, ומ"ש ומ"מ מותר להדליק בעששית, כ"כ בתוס' טעמה משום דכיון שאינו מתכוין לכבוי, אלא להגביה השמן לא שייך למגזר שמא יעשה בשבת.

וכן פסק מרן בס"י רס"ה, סעי' ד', וכתב המג"א והביאו הבאר היטב סי' ק"ד, ומדברי כולם למדנו דאסור ליתן מים לתוך הקנה שעומד בו נר שעה כדי שיכבה כשיבוא עד המים. וכתב המגיה שמעתי מכמה גדולים שנהגו ליתן מים לתוך הקנה ע"י אינו ישראל בערב שבת.

ומצינו למדים מכל הנז"ל דהיכא דמתכוין לכבוי אסור לעשות שום דבר אפי' מערב שבת, והכא נמי בנידון דידן שעורכין המורה שעות כדי שיכבה אור האלתריק בשבת בשעה שיגיע בליל שבת להשעה שערכו אותו מכל האמור לעיל מוכרח דאסור וכ"ש הוא מנדון הגמ' והפוסקים, כי נדון הגמ' הנז' שמא יפלו נצוצות ולא יהיה כבוי כלל, אבל נדון שלנו הוא ודאי יהיה כבוי בעת שיגיע השעה שערכו אותו.

אכן אחר ההתבוננות יקשה עלינו ממה דאיתא בפ"ק דשבת דאפליגו בית שמאי ובית הלל, דב"ה שרו לשרות דיו וסממנים ולתת אונין לתנור וצמר ליורה וקי"ל כבית הלל דמתירין עם השמש, ופסקה הטור ושו"ע (אור"ח, סי' רנ"ב), וא"כ מדוע נשתנה דין זה כלי של מים תחת הנר שאסור אפי' מע"ש. האמת אתמהא.

ואם באנו לחלק בין הנדונות שהתם התחילה המלאכה מע"ש, והיא נגמרת והולכת בשבת לפיכך שרי אבל בשנותן מים בכלי, הנצוצות נופלין בשבת והיא כל המלאכה נעשית בשבת. חילוק זה לא ניתן להאמר שהרי מצודות חיה ודגים דבע"ש בעינן בכדי שיצודו מבע"י, דהיינו שיעור שיפלו לתוך המצודה, ולכ"ה דקי"ל כותיה מתרין עם השמש ולא בעינן שיעור, אלא אפי' שהם ודאי נצודים בשבת מותר. וכן משמעות לשון מרן (סי' רנ"ב) וז"ל,

תורת אברהם

ומותר לפרוס מצודות חיה ועופות ודגים והם נצודים בשבת, משמע דאפי' כל המלאכה נעשית בשבת, א"כ הדירה קושיא לדוכתא למה אין נותנים כלי מים לקבל הנצוצות מע"ש.

ובחפשי ראיתי להפרישה שהקשה קושיא זו ו"ל (בס"י רס"ה) על דברי הטור, אסור ליתן כלי של מים תחת הנר אפי' מע"ש מפני שהוא מכבה, וכתב הפרישה מפני שהוא מכבה פירוש שמקרב הכבוי וגזרינן ערב שבת אטו שבת, ובשבת יכול לבוא לידי כבוי אם יגביה הכלי בשעת נפילת הנצוצות, וא"ת מאי שנא משריית דיו וסממנין ופריסת מצודות דשרינן בפ"ק עם השמש והכא אסרינן מע"ש שמא יעשה כן בשבת.

ותירץ הרב פורת דהתם ליכא למיחש שמא יעשה כן בשבת דהא אבות מלאכות הן, אבל הכא איכא למיחש דלא הוי איסור כ"כ במה שמניח כלי תחת הנצוצות, ואיכא למיחש שיבוא לידי כבוי שיתחיל לתת מים קודם נפילתה וקודם גמר הנתינה יפלו ומכבה בידים, או שיגביה הכלי עם המים כנגד הנצוצות, עכ"ל: (והוא מדברי התוס' בשבת דף מ"ז ע"ב, ד"ה מפני).

א"כ על פי האמור יוצא דלנדון דידן מותר לערוך המורה שעות הנז', כמו מצודה ושאר מלאכות מע"ש, דדוקא כלי של מים שאפשר שיבוא לידי כבוי ולא אדעתיה, כגון שיפלו הנצוצות בשעת נתינת המים, וגזרינן ערב שבת אטו שבת, אבל בנדון דידן לא שייך למגזר דאף אם יערכנו בשבת א"א לבוא לידי כבוי מלאכה דאורייתא, כי המורה שעות אינו מכבה בעת עריכתו רק אחר י"ב שעות מעת העריכה וזה גרם כיבוי ואנן לא קי"ל כרבי יוסי בגרם כבוי דאסור, אלא כרבנן דגרם כיבוי מותר.

וא"כ בנדון דידן לא שייך כלל למיגזר ערב שבת אטו שבת יען שאי אפשר לבוא לידי מלאכה בשבת ומותר גמור לערוך אותו מערב שבת.

אחרי כתבי כל זאת ראיתי להרב כף החיים (בס"י רנ"ב, אות ע"ג) שכתב ו"ל נתחדשו מעשה ידי אומן זייגר שקורין "עקאוהר" שנעשה באופן שקול דופק לעורר השחר ומדליק ג"כ נר מעצמו להאיר, לכתחילה אסור בע"ש להעמידו שידליק בשבת דאם מעמידו בשבת חייב חטאת, תשובת נודע בן יאודה, ס' קנ"א.

וא"כ לדברי הרב הנזכר גם בנידון דידן גזרינן שמא יעשה בשבת, ולדברי הרב הנזכר עריכתה בשבת היא מלאכה דאורייתא ושייך למיגזר ערב שבת אטו שבת. וספר הנזכר אינו מצוי אצלי, אבל בלא ספק שנעלם מן הר"ה הנז' דברי הפרישה הנז'ל, דאם נניח שעריכתו היא מלאכה דאורייתא, א"כ לא אתי למטעי לעשות בשבת כיון שהיא מלאכה גמורה וכמו בשאר מלאכות שהתירו לעשותם בערב שבת עם השמש ולא גזרינן שמא יעשה בשבת, כיון שהיא מלאכה גמורה לא גזרינן אטו שבת, וכדכתב הפרישה.

ועכ"פ גם לסברת הרב בן יאודה נדון דידן שרי לפי שמורה השעות דנדון דידן אף אם יעשה בשבת שיערכנו אין בו מלאכה דאורייתא, כי אינו עושה בעת עריכתו שום דבר רק אחר זמן רב. ואינו אסור רק משום שבת וא"כ ליכא

תורת אברהם

למגזר מע"ש, משא"כ בנדון הרב בן יאודה שאם יעשה בשבת חייב הטאת, וא"כ בנ"ד גם הרב בן יאודה מודה דשרי.
וכבר כתבתי דאפי' בנדון של הרב בן יאודה נ"ל דמותר לערבו מע"ש, כיון דלפי דבריו הוי מלאכה מפורסמת דאורייתא, לא אתי למטעי ולעשות בשבת והוי כמו טחינה ומצודות דלא גזרינן מע"ש אטו שבת, וכדכתב הפרישה הבאתי דבריו לעיל.

ודברי תורה עניים במקומם עשירים במקום אחר, שבחפשי ראיתי להרב כף החיים (בס' של"ח, אות כ"ד) ח"ל, ואם מותר להעמיד ולערוך מע"ש הכלי שעות באופן שיש לו מעיקר ובאשמורת של שבת, אזי יתרעם ע"י "ועקאוהר" וגם שידליק אז נר מעצמו ע"י בשו"ת בן יהודה סי' קנ"א, שכתב לאסור אף לערוך מע"ש, יעי"ש, והבאנו דבריו לעי' סי' רנ"ב, אות ע"ג. אמנם בשו"ת שואל ומשיב (מהד"ת, ח"א סי' ה') כתב להתיר לערוך אותו מע"ש, וכ"כ בשו"ת מהר"ם שיק (אור"ח, סי' קנ"ז) יעו"ש. א"ח אות ה'.
הראת לדעת שסברת הרב בן יאודה חלוקים עליו חביריו. שואל ומשיב ומהרמ"ם שיק והרב א"ח. וכלי ספק שהוא מטעם אשר כתבתי לעי', ואין צורך לכפול הדברים, עכ"פ לנוגע לשאלתנו הנזכרת מותר גמור לערוך המורה שעות הנז' בשופי, ואפי' לדעת הבית הבן יאודה, וה' יצילנו משגיאות וי"מ (ויראני מתורתו).

הצב"י חיים בכמה"ר עזרא טוויל ס"ט

תורת אברהם

פסק דין מרבי שמואל ב"ר אברהם סתהון ע"ה

אודות שעון שבת

שאלה: מה ששאלתם על השעון המעורר שמצלצל בשעות מכוונות וקושרים אותו עם גר החשמל, או שמים אותו נגד הנר, ובהגיע הזמן המכוון השעון מכבה את הנר. אם מותר לעשות זה מערב שבת.

תשובה: נראה להדיא כי דבר זה גרם הוא, דאינו עושה דבר בידים, וגרם כבוי מותר אפי' בשבת כמו שפסק מרן (סי' של"ד, סעי' כ"ב) וכל שכן מערב שבת. [הערה, ואע"ג דכתוב בהגהה דוקא במקום פסידא, מ"מ מרן פסק סתם, ונראה כי סבירא ליה אפי' שלא במקום הפסד. וכן הוכיח הרב מג"א (סי' תקי"ד, סעי' ז') מהרא"ש שאפי' לסברת ההגהה אפשר לומר כי ענינו במקום הפסד נקרא – ועכ"פ לא נחלקו אלא בשבת עצמו, אבל בע"ש לא.]

ואם תשאלני ממה שאסרו להניח כלי מלא מים לקבל הנצוצות ואפי' מערב שבת (ש"ע סי' רס"ה, גמ' שבת מ"ז, ע"ב) אומר כי על דין זה נתקשו בגמ', כי זה גרם כבוי דשרי. ותרצו כי הוא קרוב כבוי, ופרשו התוס' (שם), כי היא גזרה ערב שבת אטו שבת, ובשבת עצמה גזרה שמא יבוא לידי כבוי אם יגביה הכלי בשעת נפילת הנצוצות, או שיתחיל לתת המים קודם נפילת הנצוצות, וקודם גמר הנתינה יפלו ונמצא מכבה בידים. ואע"ג דהוי גזרה לגזרה, רצו חכמים לגזור ע"ש.

ובנדון דידן אין מה לגזור. ועוד אנחנו אין לנו לגזור חוץ ממה שגזרו חכמים. ועוד כתבו התוס' שם, כי לא גזרו כי אם כשהאש והמים באים יחד בעין, אבל אם יש דבר מפסיק כמו כלים, לא גזרו. והביא הטעם זה המג"א (סי' רס"ה, ס"ק ח') משם התוס' והרשב"א, והרב מ"מ, וכתב כי זה הטעם נראה עיקר.

ומרן ז"ל פסק בהלכות יו"ט (סי' תקי"ד) על גר של שעה שרוצה להדליק ביו"ט וחס עליו שלא ישרף כולו, יכול ליתן סביבו קודם שידליקנו דבר המונעו מלהשרף בענין שיכבה כשיגיע לשם, ע"כ.

וכשנדקדק בלשון כי יתן דבר המונע, נראה דנוטה לסברא שכתבנו שיהיה דבר המונע ולא מים בעין, ונדון דידן אינו בעין, כי אם דבר המונע. ומה שכתב שיתן סביבו קודם שידליקנו היינו ביו"ט עצמו, אבל מע"ש או יו"ט אפי' שהדליק נמי. ולענינו אם נרצה לצאת מידי כל ספק, יכול לקשור השעון קודם שידליק.

ועיינתי מה שכתב בעל כף החיים על ש"ע (סי' רנ"ב, ס"ק ע"ג) שהביא משם תשובות בן יאודה על שעון, דדומה לנדון שלנו שאסור מערב שבת, והספר הזה אינו נמצא אצלנו לידע בברור טעמו, אבל מה שכתב שאפשר לבוא לידי חטאת אם יעשה בשבת, לא נראה שהרי בענין פורסין מצודות מע"ש שמותר, ומה יש איסור אם פורס בשבת, פרשו בתוס' (שבת י"ז, ע"ב) כי אע"ג שאפי' אם עשה בשבת אין איסור, גזרה שמא יצוד בשעה שהוא פורס ונמצא חיוב חטאת, ועם כל זאת לא גזרנו על זה מע"ש, ומנין להרב בן יאודה לגזור ?

תורת אברהם

ועוד יש לומר כי נר של חשמל איננו אש בעין, כי אם גחלת של מתכת, שהרי יש בנר החשמל חוטי מתכת אשר בעבור בהם כח או חום נהפכים לגחלת אש, ובפסוק החום חוזרות לחוט מתכת כמו חתיכה של ברזל אשר בהיותה באור היא נהפכת לגחלת ובהתרחקה מן האש מתקררת וחוזרת למתכת, וידוע כי כבוי גחלת של מתכת אינו כי מדרבנו, אבל זה צ"ע.

ולענין דיבא הלכה למעשה נהגו פה אחינו האשכנזים להחיר, ואדרבא דוקא האדוקים והמדקדקים שמשתמשים בשעון כזה.

פסק דין מרבי רפאל שלמה סלויירה ע"ה

בענין עניי עירך

שאלה: ראובן נולד בארם צובה וגדל בה וכאשר הגיע לפרק הנושא, קבע דירתו במצרים משך כשלושים שנה, ובעבור מסחרו עזב את מצרים וקבע דירתו עם בני ביתו באמריקא, ונפשו אותה לתת מעשר כספים, למי יתן צדקותיו, אם לעניי ארם צובה שהיא ארץ מולדתו וארץ אבותיו או לעניי ארץ מצרים אשר גר בה רוב שנותיו, או לעניי אמריקא אשר דר שם היום. כי ידוע מה שפסק בשו"ע יור"ד סי' רנ"א עניי עירו קודמין לעניי עיר אחרת, ולכן צריך לדעת איזו היא נקראת עירו כדי להקדים ענייה.

תשובה: לכאורה עיר המולדת מתכנת תמיד בשם עירו כי כן אנו רואים כל באי מזרח ומערב שעוקרים דירתם מארץ מולדתם והולכים ודרים בקבע שנים רבות ונושאים שם נשים וקונים בתים שם, עם כל זה מתכנים על שם עיר מולדתם, בדרך משל כל אנשי אר"ץ שקבעו דירתם במצרים זה שנים רבות ועד היום מכנים אותם חלביה, וכן אותם הבאים מאירופא לארם צובה וקובעים דירה באר"ץ, אפי' אחר שנים רבות לא ישתקע שם ארצם מעליהם, אם הוא אנגליא מכנים אותו בשם אנגליזי. ואם מצרפת יבוא וישתקע באר"ץ מכנים אותו פרנסאי על שם ארצם הקודמת.

ולפי"ז היה נראה לומר בנדון השאלה כי ראובן יחלק צדקותיו לעניי ארץ מולדתו, היא ארם צובה. אמנם האמת יורה דרכו כי אמריקא אשר הוא קובע דירתו בה היום היא נקראת עירו, וענייה קודמין לעיר אחרת ואפי' לעניי ארץ ישראל כאשר ביאר הרב ש"ך והרב ב"ח הביאם הרב באר היטב (שם סי' רנ"א) יען כל עיר אשר ידור בה האדם היא תקרא עירו.

ואם במשך שנות חייו יחליף דירתו מעיר לעיר, באשר הוא שם נקראת עירו ואם שזה דבר פשוט אביא לו סמוכין וסברא.

הנה ביור"ד סי' רנ"ח פסק בשו"ע האומר תנו מאתים זוז לעניים יתנו לעניי אותה העיר שהוא דר בה ומביאו הרב באה"ט שם, משם הרב ב"ח ח"ל, ואם אין לו קביעות דירה בשום עיר אלא לפעמים בעיר זו ולפעמים באחרת יתנו לעניי העיר שהיה בה בשעה שנדר, עכ"ל.

תורת אברהם

ושורש הדין הוא מן הספרי הובא בב"י (יור"ד סי' רנ"א) ח"ל, אחיך, זה אחיך מאביך, מאחד אחיך, זה אחיך מאמך. מלמד שאחיך מאביך קודם לאחיך מאמך. באחד שעריך, אנשי עירך קודמים לאנשי עיר אחרת. בארץ, יושבי ארץ ישראל קודמים ליושבי חו"ל. ויושבי חו"ל מנ"ל ת"ל אשר ה' אלקיך נותן לך, לרבות כל מקום, ע"כ.

הא קמן ברייתא דספרי מוציאה הדין ממה שהקדים הכתוב זה לזה, וברייתא דמציעא מלשון עמך, הכונה כל מי שקרוב ועמך יותר מזולתו, ואם כן פשוט הוא לנדון דידן אנשי אמריקא הם קרובים וסמוכין ונראים לראובן, והם קודמין לעניי ארץ מולדתו שהם רחוקים מעירו אשר הוא שם.

וכן הסביר נותנת ויצדק לומר על עיר אשר גר בה היא עירו, יען הוא נמצא בה היום ומה לנו ולעירות אחרות אשר עזבם. למשל אם איש נולד בבית ואח"כ עזב את הבית ודר בבית אחר ובא איש גר לשאול איפה בית ראובן היתכן שיורהו על אותו בית שכבר נולד בו, אלא מורים אותו לבית אשר הוא שם בהוה, כי שם ביתו יקרא.

ומעתה קם דינא שעיר אשר דר בה האדם בהוה היא נקראת עירו וקודמת לאחרת אפי' לארץ ישראל.

ואם חפץ לזכות לב' שולחנות כמו שנוהגים לשלוח לכאן ולכאן ובפרט לארץ ישראל, נראה לעניות דעתי דא"י וארם צובה שהיא סוריא דינם שוה להקדימן לעניי חו"ל וראי' גדולה ממה שפסק מרן ז"ל (באור"ח סי' ש"ו) ח"ל, מותר לקנות בית בארץ ישראל מן הגוי, וכתב הר"ם במז"ל וסוריא כארץ ישראל לדבר זה.

ומה שמכנים העולם את האדם על שם עיר מולדתו, אין זה אלא לסימן בעלמא אבל האמת עיר שהוא מתגורר בה תקרא עירו כאשר כתבתי למעלה. הנה כתבתי לך קושט אמרי אמת ואתה חכם ומבין יאר ה' פניו אליך ויחנך.

דברי אחיך הצעיר רפאל ס"ט

תורת אברהם

העתק פסקי דין מרבי יוסף ידיד הלוי מירושלים תוב"ב

בענין ספר תורה

בענין ספר תורה אם צריך להיות על תיבה גבוהה עשרה טפחים ורחבה ארבעה טפחים, עד שיוכלו הקהל לישב, וכמש"כ בספר אמת ליעקב והגאון החיד"א בספר לדוד אמת.

ועיקר הדין הוא מהט"ז יו"ד סי' רמ"ב, וז"ל הרב הנזכר, סברה זו דהתיבה שס"ת מונח עליה, וכבודו תמה על זה שהרי מרן בש"ע יור"ד (סי' רפ"ב, סעי' ז'), כתב לא יחזיר לו אחוריו ולא יפשוט רגליו כנגדו, אלא א"כ גבוה עשרה טפחים. משמע משום דהני דרך בזיון הוא, שצריך עשרה טפחים, הא לאו הכי לא. וכן משמעות דברי מרן בסעי' ז', דאסור לישב על המיטה שספר תורה מונח עליה ע"כ, דמשמע דאם לא ישב על המיטה ממש שספר תורה עליה ליכא איסורה, אע"ג דהס"ת אינו גבוה י"ט. וי"א שאם היה גבוה טפח סגי, וי"א ג"ט, אבל עשרה טפחים לא שמענו.

ועי' בש"ך ס"ק ח', שכתב דמש"כ בבית יוסף דראוי להחמיר שיזיה הס"ת גבוה י"ט היא חומרא בעלמא וחסידות, ואדרבה עוד אני רואה שמדברי הש"ס ג"כ מוכח דלא בעינן עשרה טפחים, שאמרו בש"ס במס' מע"ק (ד' כ"ה, ע"א) אמר רבי תחליפה אנא חזיתיה לרב הונא דכף כדא אארעה ואותיב ס"ת עליה והדר יתיב, יעי"ש. ובדאי מסתמא הכדא לא היה גבוה י"ט ורחב ד"ט, ורבי יוחנן פליג עליה ומתיר לישב על מיטה שס"ת מונח עליה. וכתב הבית יוסף שהתוס' פסקו כר' יוחנן, ומה שפסקו הרמב"ם והטור כרב הונא, הוא חומרא משום כבוד ס"ת, וא"כ כיון דרבי יוחנן מתיר לישב בשוה עם הספר תורה ממש, מהיכא תיתי לאסור עד עשרה טפחים.

ובאמת קושיא שנתעורר בה כבודו לא מצאתי מי שנתעורר בה, והיא קושיא חזקה. ולחומר הגושא אפשר לתרץ בדוחק דגבי צבור שקורין באותה שעה וברבים, ראוי לכבד התורה אז ביותר, ע"כ הצריכו עשרה טפחים, כל זה לתרץ דעת האמת ליעקב ודעת החיד"א בספר לדוד אמת.

אחר זמן ראיתי בהרב"ז (ח"ה, סי' שני אלפים קס"ו) ונראה ג"כ שמותר גמור, כיעי"ש.

בענין קריעת ניר לקינוח בשבת

ומה ששאל כבודו מענין לקרוע הניר לקינוח בית הכסא ביום שבת קודש, שכתב כבודו שת"ח אחד התיר, אני אומר ח"ו והם מלהזכיר היתר זה ולא ידעתי טעמו.

וגם מה שכתב רמ"מ שבקריעה זו אית בה חיוב חטאת, גם זה לא נכון. ואני אומר שלא כדברי מר ולא כדברי החכם שהתיר, בודאי איסורא איכא מדרבנן, אבל חיוב ליכא דזה לא מיקרי אלא מלאכה שאינה צריכה לגופא, דקי"ל כרבי שמעון דפוטר עלי', כן פסקו הפוסקים וכן דעת מרן ז"ל, וזולת הרמב"ם שפסק כרבי יהודה דמחייב. וכיון שקריעה זו מלאכה שאינה צריכה לגופא דפטור,

תורת אברהם

אבל איסורא איכא ככל פטורי שבת שפטור אבל אסור, וכמ"ש"כ הרב בית יהודא עייאש (בדף ק'), שאם אבד מפתח ההיכל ביום שבת קודש שמותר לומר לעכו"ם שישבור הפותחת, כיון דמקלקל אינו אלא איסור דרבנן, הוי אמירה לגוי שבות דשבות במקום מצוה, הרי מבואר להדיא דאע"ג שבשבירת המנעול מתקן בזה פתיחת ההיכל, עם כל זה חשיב לה מלאכה שאין צריך לגופא, כיון שהתיקון הוא לצורך דבר אחר ואינו לצורך אותו קלקול עצמו. ומש"כ הפר"ח ביו"ד, סק"ח דקלקול הגיד לפתוח האגרת הוי מתקן ולא שרינן אמירה לגוי באיסור דאורייתא אפי' לדבר מצוה כיע"ש, כבר כל האחרונים נחלקו על הפרח ודחו דבריו. ועי' בערך השלחן (אור"ח, סי' ש"ז) שכתב משם מהר"ץ בס"ל ט"ל, על דברי הפר"ח שאסר את המותר והוכיחו על פניו ושתק. וכן השיגו הא"ר בס"י שי"ד, ומהרי"ל מחיר אפי' לישראל עכ"ד כיע"ש.

ואחר שנדחו דברי הפר"ח שהאחרונים וגם הוא שתק, ודאי הכי נקטינן להלכה ולמעשה.

עוד ראיתי בספר טל אורות (ביאור על המרדכי) בהלכות שבת מלאכת תופר (דף נ"ז, ע"ג), הביא דברי הפר"ח הגו' וסתר דבריו ממ"ש הרב שלטי הגיבורים שכל קלקול מקרי מלאכה שאינה צריכה לגופא ופטור לרבי שמעון, ומעתה נדון זה של הפר"ח פתיחת האגרת והתנור שהתיקון אינו לצורך אותו קלקול, אלא לגבי דבר אחר שעל ידי קלקול הגיד שקורע החותם הוא שיכול לפתוח התנור והמכתב לקרותו, ופטור לרבי שמעון שקי"ל כוותיה. ועוד האריך שם בספר טל אורות לסתור דברי הפר"ח.

וא"כ בנידון דידן שבקריעה זו שקורע הנייר לקנח בו אינו לתיקון גוף הקלקול אלא לתיקון אחר לקנח בו, א"כ הויא מלאכה שאינה צריכה לגופא, ופטור. ועוד אפי' רבי יהודה מודה דפטור, ואף הפר"ח מודה דפטור, דכל הני במאשצ"ל שלדעת רבי יהודה חייב הוא עכ"פ צריך לאיזה תיקון אחר ובדלתי זה א"א לעשות אותו תיקון אחר וכגון בדהו שקורע הנייר להוציא החמין מן התנור או המכתב, דא"א אם לא יקורע הנייר ויקלקל החותם, משא"כ בנידון דידן דאפשר לקנח בכל הנייר, אלא דאכתי אפשר שהוא חס על הנייר שלא ימאס כולו ולא יוכל לנקות עצמו, וא"כ חשיב מלאשצ"ל ולרבי יהודה חייב.

א"כ גם בזה חייב וכמו שאמרנו גבי המכבה את הנר כחס על השמן או על הפתילה שחייב, ומתניתין זו כרבי יהודה. איך שיהיה אנן קיי"ל כרבי שמעון, נידון דידן מקרי מלאכה שאינה צריכה לגופא ופטור אבל אסור.

ואל יקשה בעינך מהא שפסק מרן (סי' ש"מ, סעי' ד'), דהמפרק ניירות דבוקים או עורות דבוקים ולא נתכון לקלקל בלבד הרי זה תולדת קורע וחייב, ע"כ. הרי אפי' קורע על מנת שלא לתפור ועכ"ז כתב דחייב, וא"כ בנידון דידן יהיה הקורע חייב? זה אינו דא"כ דברי מרן קשו אהדי דבס"י ש"מ, סעי' י"ג, כתב אין שוברין את החרס ואין קורעין את הנייר מפני שהוא כמתקן כלי ע"כ, שמשמע שאינו אסור אלא מדרבנן שנראה כמתקן כלי ולא מחייב חטאת משום קורע דהוי מקלקל ואינו חייב אלא בקורע ע"מ לתפור ואין בסעי' י"ד, כתב בהפך כנ"ל.

תורת אברהם

אלא על כרחך לומר כמו"ש בספר גינת ורדים (כלל ג' ס' י"ט) והביאו הרב טל אורות שכתב וז"ל, דלא מצריכינן לתפור אלא בקורע ממש, שאם שאם אינו ע"מ לתפור הוא דרך השחתה וכו' ויש כעין ראי' מדין מפרק גידות זה מזה דמחייב הרמב"ם משום קורע, ומשמע שאעפ"י שאין דעתו לחזור ולדבקו חייב משום קורע, עכ"ד. ומבואר מ"מ דבקורע ממש הוא דבעינן ע"מ לתפור.

שאלה ששלח רבי אברהם דוד סתהון לרבי יוסף ידיד הלוי זצ"ל

היום ד' לח' אייר שנת התר"פ לפ"ק.

לכבוד ידי"ן איש הבנים מזוקק שבעתים, יקר מזהב פרווים, אחד מן הרמתיים, יין בן יין, הכל עונים אחריו מקודש שקדשוהו שמים, דין הוא הדר בקודש נהדר, הח' השלם והכולל, אור גולל, אין גומרין עליו את ההלל, כמותה"ר **אברהם דוד סתהון** נר"ו יאיר ויזהיר כאור הבהיר לעד לעולם, בריא אולם הוא ובניו חיים וקיימים לעד לעולמים עד ביאת הגואל הן משיח לישראל, אכ"ר.

אחדש"ו וכו', זאת להודיע כי מכתבו הבהיר האיר והזהיר סמוך לערבי פסחים ולא היה שהות להשיבו על אתר רק כעת נפניתי להשיבו ולהודיעו כי הגיע לידי גם הכסף שלושה לירא, כשם שהוא רואה אותי לפעמים לעזור לאיש זקן וכושל כן יעזרוהו מן השמים, הוא משגיח קצת על עמלי תורה כן ישגיחו עליו מן השמים בעיני פקיהא. יהי רצון שזכות התורה חכות ירושלים עיר הקודש וזכות הצדקה חוט המשולש הם יגינו עליו ועל בניו באורך ימים ושנות חיים בעושר וכבוד והצלחה מרובה לעבודת השם יתברך אכ"ר.

וכעת באתי להשיב בענין ד"ת ששאל כבודו על מה שלוקחין מים חמין בשבת מן החנפיה (ברז) וכל מה שלוקח ככוס אחד צריך שיבוא במקומו כוס אחר מים קרים, וכבודו מסתפק בזה אי חשיב גרמא ודבר שאינו מתכוון ושרי, או הוי פסיק רישיה ואסור, עכ"ד. ועי"ש מה שכתב להשיב באורך. ובסוף התשובה כתב, וע"כ תהיה שביתת הקלמוס, ואבקש מכבודו שילמוד הפסק הזה במיתון ובלי ספק שימצא טעם בדבריו, ויראה לי שהם דברים נכונים וברורים, ועוד אבקש מכבודו שישלח או העתק או החזרה וגם הפסק הראשון, ובעוה"ר נאבד לי כמה פסקי דינין על סגנון זה ששלחתי לחו"ל וגם פה, יען שאני אין לי כח להעתיק שני פעמים וכל מי שמבקש ממני פסק כותב ונותן לידו בתנאי שיחזיר ההעתק וכמה וכמה נאבד מידם ולא החזירו תכל על דאבדן. אף שבאמת בעוה"ר בלא"ה סוף סוף כל התשובות והפסקים שהם תחת ידי ילכו לאיבוד ולטמיון לאכילת עש ועכברים כי הם צריכים כסף רב יותר מאלף לירא ועל זה אני דואג מאד כי בעוה"ר בעלי תורה שהם מעטים

תורת אברהם

מאוד מאוד ותופסי התורה יותר ויותר מועטים כי אין להם שום חוזה רק לחכמים שהם בעלי שם ובעלי צורה ובעלי לשון כופה טבעי הרבה מאוד שלא לדבר ויפה שתיקה.

ואין במה להאריך כי אם בשלומי הטוב, יהיה רצון שאל יעדי מינן הדריה חזויה ויקריה וירבו כמותו בישראל אכי"ר.

דברי ידידו מוקירו ומכבדו ומתפלל בעד הצלחתו והוא העבד העובד לאל יחיד.

יוסף מרדכי ידיד הלוי, ס"ט.

(נעתק משו"ת ימי יוסף בתרא חאו"ח סי' י"ב)

שאלות ששלח רבי אברהם דוד סתהון לרבי מאיר וואעקנין זצ"ל

נשאלתי מידי"נ הח' השלם מזר"ק טהור ח"ר אברהם סתהון הי"ו מילדי אר"ץ טובה יע"א ועתה מתושבי ניורק יע"א וז"ל, ראיתי לערוך לפני רוי"מ מה שמצאתי ע"ע למוד בגלוי ראש בקצור, משנה בברכות כ"ב ע"ב ירד לטבול אם יכול לעלות ולהתכסות וכו' (וידוע כי הכסוי על לבו) ואם לאו יתכסה במים ויקרא ואיתא במס' סוכה ד' י', היה ישן בכילה ערום יוציא ראשו חוץ לכילה ויקרא ק"ש, עוד במסכת סופרים מחלוקת סתם ויש אומרים, הסתם שמותר לקרוא בגלוי הראש וי"א שאסור, וידוע כי סתם וי"א הלכה כסתם, ולא ידעתי מדוע מר"ן בס"א צ"א פסק כרי"ו שאסור ולא ראיתי שום פוסק שהביא השני מימרות הגמ' הנז"ל, נא בבקשה שיעיין רוי"מ בזה וח"ו שנעשה מעשה רק לידע הדין או אם היה ד"מ בבית המשפט או בביה"ח שמחויב להסיר הכובע ועליו לחכות עד שיבוא התור שלו האם לפי"ש מותר ללמוד איזה מזמורי תהלים ושלא לישב בטל, עכ"ד.

תשובה מקור הדין הזה הוא במסכת סופרים כנ"ל הובאה בב"י סס"י צ"א, אך הכלל שיש לנו דסתם ויש אומרים הלכה כסתם הוא דוקא בפוסקים אבל לא בש"ס, וכו' עי"ש כל התשובה באורך.

(נעתק משו"ת ויאמר מאיר חלק א' סי' ד').

עוד נשאלתי מהחכ"ס הנז"ל וז"ל אני נכנסתי להתפלל בביהכנ"ס דק"ק 'שערי צדק' תכב"צ ומצאתי החזן שלהם שהוא מעדת הפורטגאזים שמבטאים החי"ת כ"ף, וקו"ף כ"ף ונתפלאתי ע"ז דראיתי בהרדב"ז תשו' שצ"ד שאסר לחזן שאינו יכול להוציא החי"ת להיות ש"ץ אצל הספרדים שמבטאים את החי"ת ושאלתי את הק"ק דלמה מינו אותו והשיבו לו שגם בעת שהיה הרב מהרמ"ו הי"ו משרת בק' אצלנו ירד לתבה לפניו כמה פעמים ומעולם לא ערער בדבר ולכן אני פונה לכת"ר שיודיעני אם אמת הדבר הזה ומאי דעתו בזה, עכ"ל.

תורת אברהם

תשובה תשובות הרדב"ז אמ"א אבל למה לו לילך למרחקים הלא זה הדין מקורו מש"ס ערוך במס' מגילה כ"ד ע"ב ח"ל תניא נמי הכי אין מורדין לפני התיבה לא אנשי בית שאן ולא אנשי בית חיפה וכו' עי"ש כל התשובה באורך. (נעתק משו"ת ויאמר מאיר חלק א' סי' ה').

שאלה ששלח רבי אברהם דוד סתהון לרבי עבדיה הדאיה זצ"ל

להרב השלם בתורה וביראה הגביר רצ"ו מר ידידנו כמהר"ר אברהם דוד סתהון שליט"א איתן מושבו בע"ת ניורק יע"א.

באשר נתקשה כת"ר שליט"א בשולי מכתבו הבהיר בדברי מרן ז"ל בש"ע א"ח סי' ש"מ סי"ד שכ' ח"ל וכן המפרק ניירות דבוקים או עורות דבוקים ולא נתכוון לקלקל בלבד, ה"ז תולדת קורע וחייב ע"כ. וע"ז כ' להעיר ח"ל דין זה הוא מהרמב"ם פ"י מה' שבת הי"א שפי' כר"י דס"ל מלאכה שא"צ לגופה חייב עליה, וק"ל שהרב"י פסק בכמה מקומות כר"ש דס"ל שמלאכה שאינה צריכה לגופה פטור (וחד מניהו בסי' שט"ז ס"ח), וא"כ איך כאן פסק כר"י ע"כ באו דב'ק טוב נר'.

תשובה א) מאי דפשיט"ל לכת"ר נר' דטעמו של הרמז"ל בזה משום דפוסק כר"י במלאכה שא"צ לגופה, לא כן יחשוב לבבי דמלבד דכל לגבי ידי יגעתי ולא מצאתי לשום אחד מהמפרשים (הנמצאים אצלי) שפי' כן, עוד זאת דאנכי הרואה דהרמז"ל טעמו ונימוקו עמו וכו', עי"ש כל התשובה באורך. ומסיים וצור ישראל יצילינו משגיאות ומתורתו יראינו נפלאות כיר"א הלכ"ד העבד החו' בברכה פעה"ק ירשת"ו במדרש פורת יוסף יכב"ץ ידידו נצח ודשו"ט כל הימים

הצעיר עבדיה הדאיה ס"ט

(נעתק משו"ת ישכיל עבדי ח"א אור"ח סי' י"ב)

תורת אברהם

ליקוטים שונים

תפלה

מה שאומרים אנו בתפלה בברכת יוצר אור **פנות צבאות קדושים**, הוא לשון ישרים, מלשון **גוש הים כל פנות העם** (שמואל א' י"ד, ל"ח).

ספיקא דאורייתא

דעת הרמב"ם שכל הספיקות מותרים מן התורה, ואסורים רק מדרבנן, ומה שאומרים ספיקא דאורייתא לחומרא הוא מדרבנן. כ"כ הגאון המלבי"ם בפרשת שופטים דין קכ"ח.

עצה

הרוצה ליטול עצה מאחר, יתעץ עמו במקום מרווח בשדה. (מד"ר קהלת ז' פ' י"ט). ונראה לי שהאור הוך הוא מזכך השכל ובוזה יתעצו בטוב, ויצא דבר טוב.

קול ערב

אע"פ שעשרה אנשים אמרו ספר תהלים, מכולן לא נאמר שמותם אלא על דוד המלך, למה, שקולו ערב. (מדרש קהלת פ"ה ז' פס' י"ז).

קטורת

אמירת פיטום הקטורת בכתב אשורית על קלף, הוא סגולה לעושר ולבטל כל דבר רע, עי' בספר הזוהר פרשת ויקרא, וע"ע בספר סדר היום (דף ה' עמ' ג').

תשובה

רבי ישמעאל היה דורש ג' חלוקי כפרה כידוע (עי' יומא פ"ו ע"א), וקשה שאם עבר על כריתות ומיתות בית דין, תשובה ויום הכיפורים תולין ויסורים ממרקין. ואמרינן בקידושין פ"ב (ד' מ"ט, ע"ב) שאם קידש אשה על מנת שאני צדיק, אפי' רשע גמור, מקדשת, שמא הרהר תשובה בדעתו. והרי אם עבר זה האיש איזה עון שיש בהם כריתות ומיתות בית דין, אינו מתכפר לאלתר, אלא תשובה ויוה"כ תולין ויסורין ממרקין, וא"כ איך היא מקדשת ? וי"ל דמוכח בירושלמי דגם בכריתות ומיתות ב"ד כשהרהר תשובה והכיר בחטאו התחילה הכפרה, וגמר הכפרה היא עם היסורין. כ"כ החיד"א בספר כסא רחמים (דף ק"ב, ע"א בתוס'). וכן כתב הרב פרי חדש בספר מים חיים

תורת אברהם

בהגהה על רמב"ם הלכות תשובה. וכן צ"ל כשעבר על מצות לא תעשה, שתשובה תולה ויוה"כ מכפר.

ערמונים

הערמונים הם שקורין בעירינו "כאסתנה", כן הביא בספר רוח חיים, וכתב שכן כתב רש"י בפרשת ויצא (פרק ל', פסוק ל"ז) וביחזקאל (פרק ל"א, פסוק ח') פירוש ערמון.

חיסורי מחסרא

חיסורי מחסרא והכי קתני, פירש האברבנל כשהיה עני וחסר כסף זכה ללמוד ולהוציא ספרים, לא כן כשהיה עשיר היה טרוד עם המלכים ורוזני ארץ.

לימוד קבלה

לימוד קבלה עי' בספר חות יאיר סי' ה', תשובה באורך.

בחינת הנביא

הרמב"ם בספר המורה פ"ח ח"ב, כתב בחינת הנביא אם הוא אמת או לא, גדול שבמופתים האחת התענוגים הגופניים ובזותם, שזאת תחלת מדרגת בעלי החכמה וכ"ש הנביאים וכ"ש חוש המישוש אשר חרפה הוא לנו כמו שזכר אריסטו, וכ"ש מיאוס המשגל.

היזק הירח

ניצוץ הירח הנכנס דרך חור או ארובה המכה על בעלי חיים שהוא נגוע, הוא ממית לא כן כאשר יהיה כולו לאור הלבנה, גם אם היה מזיק אבל אינו רע כ"כ, (עקידה פרשת בלק, פרק פ"ב).

צואת רבי יהודה החסיד בשמות החתן וחתניו

מה שכתב רבי יהודה החסיד (סי' כ"ו) שלא ישא אשה ששמה כשם אמו, או שמו כשם חמיו, הוא דוקא כשהם משולשים כגון אדם ששמו ראובן וחתנו שמו ראובן, ואם יקח חתן זה חתן ששמו ראובן, אזי לא יצליח כיון שהוא משולש, וכן אשה ששמה רבקה וכו'. וכ"כ להדיא בספר חסידים סי' תע"ז, והעולם תועים בזה. (סח"א כלל קכ"ג, סי' י"ג, וכן הביאו בספר שדי חמד).

תורת אברהם

תקנות דרבינו גרשום מאור הגולה

אלו הם תקנותיו בקיצור מספר תולדות הפוסקים דף ק"ה (וע"ע בבאר הגולה יור"ד, סי' של"ד סעי' מ"ח).

- (א) שלא ישא ב' נשים.
- (ב) שלא ייבם יבמתו אלא לחלוץ.
- (ג) שלא לגרש אשתו בעל כרחו.
- (ד) הבעל צריך להחזיר הגדוניה, אם מתה אשתו בלא בנים בר מינן.
- (ה) אשה שנשארה עזובה מבעלה או שהעני בר מינן חייבים הקהל לפרנסה.
- (ו) שלא יתרחק מאשתו יותר מי"ח חודש.
- (ז) תקון כתובה דמרכסה.
- (ח) שלא יהנה מגזל וגנבה הבאה לו ע"י אשתו.
- (ט) שלא לקנות תשמישי ע"ז גנובים.
- (י) שלא יתבע חברו בערכאות של עכו"ם.
- (יא) שלא לשכור מגוי בית שדר בו ישראל מבלי רשותו.
- (יב) להכריז על האכדה בבית הכנסת.
- (יג) שלא לעכב פקדון שבדיו בשביל תביעה שיש לו על הנפקד, רק מלמד תינוקות.
- (יד) שלא לפתוח אגרת חבירו.
- (טו) שלא לקרוע גליון ספר לכתוב עליו.
- (טז) שלא לביש בעל תשובה.
- (יז) קנס קצוב למכה חבירו, וכפול בבית הכנסת.
- (יח) לא יוציא טלית או מחזור מבית הכנסת מבלי רשות הבעלים.
- (יט) המשאיל ביתו לקהלה אינו רשאי לאוסרו על אחד.
- (כ) יחידים שרוצים לבנות בית הכנסת חדש, אין הישנים יכולים לעכב עליהם.
- (כא) אם יש מנין בבית הכנסת, שלא יתפלל הש"ץ כשמחזק אחד חרם, עד שיאמרו טובי העיר שיתפלל.
- (כב) אין אדם רשאי לבטל התפילה בשבת או ביו"ט, אלא א"כ ביטל התפילה קודם לכן ג"פ.
- (כג) שלא לסרב ליכנס בחרם להרים מעשר, ואחד יכריזה לכולם אם יש מנין בעיר, וקודם רגמ"ה היתה תקנה, ורגמ"ה תיקן לחדשה בכל שנה.
- (כד) חרם על המכה תבירו שיתירו לו הקהל קודם שיתרצה לעשרה במנין, עד שיקבל כל מה שיגזור בית דין, אם המוכה צועק וקובל עליו, ואם לאו יתירו הקהל לעצמם.

תורת אברהם

תפילה מרבי רפאל סילוורה ע"ה

ריבון העולמים ואדון האדונים מלך מאציל, בורא יוצר ועושה, אתה יצרתני ונתתה בי נשמה יקרה מתחת כסא כבודך חצובה, ובראת אותי בחסדך הגדול לא להועילך ח"ו, וכמ"ש ואם צדקת מה תפעל לו, כי אם לתועלתי ולהנאתי. מודה אני לפניך ה' אלקי ומשבח על חסדך ועל אמתך, ארוממך ה' כי גידלתני ובריות ודעת נכון חוננתני וטובך עודף עלי מיום צאתי מבטן אמי עד היום הזה. מדבר מלטתני ומחולאים רעים פדיתני ומחרב ומלחמות הצלתני, מה אדבר ולשוני קצרה מספר גדול חסדיך, עמי ואני במקום לרוץ כעבד נאמן לפניך.

תפילה ודוי מרבי רפאל סילוורה ע"ה

ריבון העולמים ואדון האדונים מלך מאציל, בורא יוצר ועושה, אתה יצרתני ונתתה בי נשמה טהורה ומפליא לעשות. מודה אני לפניך שאתה הוא רבון כל המעשים מושל בכל הבריות, חי וקיים לעד, ומודה אני בשלש עשרה עיקרים כדת משה וישראל.

ומודה אני לפניך ה' אלקי ומשבח על חסדך ועל אמתך. ארוממך ה' כי גידלתני ובריות ודעת נכון חוננתני וטובך עודף עלי מיום צאתי מבטן אמי עד היום הזה. מדבר מלטתני ומחולאים רעים פדיתני ומחרב ומלחמות הצלתני, ואני הייתי לפניך כעבד לא נאמן, נבון וטרוד בהבלי הזמן, כאיש בער וכבהמות יער, עברתי על מצותיך, מ"ע ומצות ל"ת, עברתי על דברי קבלה ודברי סופרים, והן עתה ניחמתי כי עשיתים ועזבתים והסתרתני פני מהם, והשמים עדי כי לא אשוב אליהם עוד, ומתחרט אני עליהם בבושת פנים וכלימה, כי תקות אנוש רמה, ופני בקרקע אכבוש, כי איך אשא ראש, ואיך סליחה אדרוש, ואיך אשאל לחם לאכול ובגד ללבוש, ואיך נפשי תכסוף תענוגות ובשמים ראש, מי זה פתי חסר לב ולא יבוש, מן הראוי לי לאכול לען ולשתות מי רוש, ולהנזר מדגן ותירוש.

אבל בחסדיך בטחתי ועל רחמיך נשענתי וידעתי כי על שלש עשרה מדותך העולם עומד, וחפץ אתה בחשובת חייבים ולא במיתתם והבאים ליטהר חסייע אותם. על זאת אתפלל אליך ואתחנן בדמעות וכריעות וכפ כאגמון ראש בשפלות ודלי דלות, וסמכתי על מה שכתוב בתורתך איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם והתודו, ולולא זה מי זה כמוני יפטיר שפה ירים ראש.

לכן אנא ה' אלקי ואלקי אבותי חטאתי, עויתי ופשעתי, והנני מתודה לפניך ודוי הגדול ביום הכיפורים וכדוי ש"מ (שכיב מרע) שסדר של"ה הקדוש, ואסלדה בחילה, אבקש מחילה על כל חטאתי עונותי ופשעי מיום צאתי מבטן אימי ועד עתה.

אלי אלי אתה מחול מחול אלקי אברהם, סלח סלח פחד יצחק, כפר כפר אביר יעקב, מגן דוד טהרני מחטאי, הרב כבסני מעונותי ונקני מכל פשעי ואני זקנתי,

תורת אברהם

לא ידעתי יום מותי ולבי עלי דוי, צועק במר ווי ווי מה בצע בדמי ברדתי אל שחת היוודך עפר היגיד אמתך. אני עבדך בן אמתך שמע ה' וחנני ותכון לפניך תפלתי ותאריך ימי ושנותי כימי משה רבינו ע"ה, לא יכהו עיני ולא ינוס לחי ולא יחלש כחי, ולב טהור ורוח נכון תחדש בקרבי, למען אהגה בתורתך ולשמור חקיה ומצותיה בשמחת לבבי והיו לי למשיב נפש לחקן נפשי העלובה מכל סיג אשר בקרבה ולזכות לעוה"ב, ואחרי אורך ימי יביאוני לגן עדנך עם החסידים והישרים ומלאכי החן יצאו לקראתי ויאמרו ברוך הבא. תבוא תחנתי ותפלתי לפניך כתפלת עני וכצעקת דל ותקובל ברצון ואהבה כתפלת משה וחבקוק וחנה, זכותם תגן עלי ותסמכני רוחם הנדיבה. ולא על עצמי בלבד אני מתחננן ומבקש, כי גם את אחי ואת אחיותי אנוכי מבקש, יהי רצון לפניך מלך מוחל וסולח ומכפר, שתמחול הטאיתיהם ותסלח עונותיהם ותכפר פשעיהם, כי אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, ואולי לפעמים קרא והטה. זכות אבותם תגן עליהם למען ירבו ימיהם וימי בניהם בטוב ובנעמים, בנזה שלום ישבו, כשמן הטוב ראש בשמים, בריאים וטובים, חזקים וקימים, הוגים בתורתך לשמך ולזכרך לילות וימים, מעשה אבות יעשו בנים, ויחדיו יהיו תמים, התורה והמצוה לא ימושו מפיהם ומפי זרעם וזרע זרעם לעולמים, בענוה צדק יתעטפו ואהבה ויראתך עליהם יחופפו, ובבתי כנסיות ובבתי מדרשות תמיד יסתופפו, בנים לא ישקרו ולא יחניפו, כל רואיהם יכירום כי הם זרע ברך ה', בני אברהם ויצחק השלמים ותחזינה עיני כולנו בשובך לציון בקרוב, ואהל חבליו בל ינתקו, חזקים וקיימים לעד ולעולמי עולמים, אמן.

פה אר"ץ יע"א ר"ח סיון התרפ"ג לב"ע

תורת אברהם

זמן הרבנים וסיפוריהם

ביעז

ביעז היו לו ל' בנים וכולם מתו בחיור ר"ל, על אשר לא זמן למנוח (ע"י ב"ב צ"א, ע"א).

בן עזאי

בן עזאי נשא אשה בת רבי עקיבא. ויש אומרים שאירס אותה דוקא. (כתובות ס"ג, ע"א). וע"י יבמות ס"ג, ע"ב תוס' ד"ה שיתקים, שפירש שנשא וגירש.

רב כהנא

רב כהנא הנזכר בגמרא לא היה כהן, וכמ"ש בפרק הזרוע (חולין ד' קל"א, ע"ב) דרב כהנא אכל מתנות כהונה בשביל אשתו. וי"מ ששני רב כהנא היו, ומה שאמר רב לרב כהנא "פשוט נבילתא בשוקא ושקיל אגרא ולא תימא כהנא אנא, גברא רבא אנא" וכו' (פסחים ד' קי"ג, ע"א), ר"ל אדם חשוב, כ"כ הריטב"א במס' בבא בתרא ד' פ"ח (וע"י תוס' קידושין ד' ח').

ספר בעל ההלכות גדולות

ספר בעל ההלכות גדולות יש אומרים שחיבר אותו רב יאודה גאון, ויש אומרים שחיבר אותו רב שמעון מקאיירו. ע"י בספר שם הגדולים (להחיד"א) בתחילתו. ועתה ראיתי בהקדמת הנצי"ב לספר העמק שאלה על השאלות דרב אחאי. ששני הלכות גדולות יש, אחד לרב יאודה גאון, והשני לרבי שמעון מקאיירה, ולא נשאר מחלוקת.

ר"י אברבנל

הרב יצחק אברבנל ורבי יצחק אבוהב היו בזמן אחד, והביאם הב"י אור"ח בס' קס"ח, יע"ש, ולמדו בישיבה אחת.

בעל המשנה למלך

הרב בעל משנה למלך ובעל פרשת דרכים רבי יהודה רוזאניס, נולד בשנת תי"ז, ונפטר בשנת תפ"ז, והוא היה בעל מסחר ולא רצה להנות מן התורה. ושר החיל הפקידו על מסחרו (שלחני של ארמון) להספיק מאכל לצבא, והיה לבוש בגדי חיל ורכב על סוס קל. ופעם אחת נסע החיל לאדרנאפולי והוא הלך עמהם, וכאשר הגיע לעיר ולא היה לו פנאי להחליף בגדיו הלך בבגדי החיל לבית הכנסת להתפלל ערבית ואין איש מכיר אותו, וישב אצל הפתח על ספסל ויט אוזנו לשמוע דבר הלכה שהיו מתוכחים החכמים שם, כי חכם אחד שאל שאלה עצומה בתלמוד ולא ידעו להשיבו, ואז קם רבי יהודה רוזאניס ממקומו

תורת אברהם

ויבאר להם הענין אשר ישר בעיניהם. והמה ראו כן תמהו כי ראו שהוא לבוש בגדי אנשי צבא וחרב על צדו, והוא כ"כ בקי בתלמוד. ויאמרו לו במליצה כמו שאמרו לרבי חנניא בן תדרדיון, "אמרו סייפא לא ספרא, ואי ספרא לא סייפא" (ע"ז ד' י"ז, ע"ב) והוא השיב להם ג"כ במליצה תלמודית, "הסייף והספר ירדו כרוכים מן השמים" (ספרי עקב י"א, י"ב). (תולדות הפוסקים).

סדר ספרי החיד"א

סדר זמן והקדם מאוחר ספרי הגאון חיד"א זי"ע כפי אשר אמצא בספריו, ספר **מדבר קדמות** הוא קודם לספר **דבש לפי**. ספר **פתח עינים** הוא קודם לספר **דבש לפי**.

אח"ז ראיתי ספר המעלות לשלמה לרבי שלמה חזן, שכתב אותם על סדר הדפסתו וז"ל, ראשון לציון ספר **שער יוסף**, נדפס שנת התק"י: שני בקודש **ברכי יוסף** נדפס בשנת תקל"ד, **ושירי ברכה** בסופו. שלישי בקודש ספר **ברכי יוסף יו"ד**, נדפס שנת תקל"ו, וקונטרס **מחזיק ברכה**. רביעי בקודש ספר **ראש דוד**, דרשות על סדר הפרשיות נדפס בשנת תקל"ו.

רשימת ספרי הגאון החסיד רבי חיים פלאג'י זיע"א

- (1) עמודי חיים.
- (2) נשמת כל חי.
- (3) תוכחת חיים, ה' חלקים עה"ת.
- (4) ארצות חיים, שבחי ארץ ישראל.
- (5) רוח חיים, על ש"ע ז"ת.
- (6) מועד לכל חי, על המועדים.
- (7) נפש חיים.
- (8) לב חיים.
- (9) חקקי לב.
- (10) רחמים לחיים, על הרשב"א.
- (11) כף החיים.
- (12) חיים ומזון, פירוש ע"ס הזהר.
- (13) ספר חיים, דיני ספר תורה.
- (14) הכתוב לחיים.
- (15) גנוי חיים.
- (16) החפץ חיים.
- (17) עתרת החיים.
- (18) מצא חיים.
- (19) זכרני לחיים.
- (20) צדקה לחיים, הגהות לספר מעיל צדקה בעיני צדקה.
- (21) עמודי חיים עינים כסדר א"ב.

תורת אברהם

- (22) שנות חיים.
- (23) חיים לראש.
- (24) רפואה וחיים.
- (25) ברכת מועדים לחיים, דרושים למועדים.
- (26) ראה חיים.
- (27) משא חיים.
- (28) דורש משפט.
- (29) חיים ביד, על ש"ע יור"ד.
- (30) ישמח חיים, הקדמות.
- (31) כל החיים, הקדמות.
- (32) תשובה מחיים, תקוני תשובה לחוטא.
- (33) תורת חיים.

רשימת הספרים שזיכני ה' להיות איתי, רובם מקנת כספי ומהם ירושה ממז"א זיע"א.

- (1) תנ"ך מלבי"ם (י"ב כרכים).
- (2) תורה אור, רש"י ונחל קדומים ועיר מקלט (כרך אחד).
- (3) חמישה חומשי תורה עשרה שליטים, רש"י, ראב"ע, רשב"ם, ספורנו, פני דוד ותו"מ, פנים לתורה (חסר ספר בראשית).
- (4) תורה ונביאים ראשונים עם פירוש חומת אנך (ב' כרכים, וכ"א חסר).
- (5) תורה עם פירוש תוצאות חיים ורש"י (ג"כ).
- (6) תורה עם פירוש רש"י ותרגום (ד"כ).
- (7) תורה עם פירוש רש"י ותרגום (ד"כ).
- (8) נביאים וכתובים עם תרגום ופרש"י ומצודות (ו"כ).
- (9) חק לישראל ליוורנו, עם מצודות (ד"כ).
- (10) חק לישראל וארשה, ל"ו פירושים ד"כ, חסר חומש דברים).
- (11) חק לישראל וארשה ל"ו פירושים, קצר (ה"כ).
- (12) תורה תיקון סופרים (כ"א).
- (13) מצודות על חמש מגלות (ב"כ).
- (14) ש"ס בבלי (י"ט כרכים).
- (15) משניות עם ר' עובדיה, תוס' יו"ט, רעק"א ושנות אליהו (ו"כ).
- (16) זהר עם מקדש מלך, ליוורנו (ד"כ).
- (17) רא"ם על פי רש"י לתורה (כ"א).
- (18) ב"י אור"ח דפוס קדמון (כ"א).
- (19) אור"ח (ב"כ), יור"ד (ב"כ), אה"ע (כ"א), חו"מ (ב"כ).
- (20) רמב"ם ע"פ מ"מ, כ"מ, לח"מ, משל"מ (ד"כ).
- (21) אוצר ישראל, אנציקלופדי (י"כ).

תורת אברהם

- (22) אוצר המדרשים (ב"כ).
- (23) אוצר הדינים (ב"כ).
- (24) שו"ע אור"ח, ע"פ מטעמי השלחן, באה"ט ופתחי תשובה (ב"כ).
- (25) שו"ע אור"ח ע"פ באה"ט ואשל אברהם (כ"א).
- (26) נביאים ראשונים ע"פ רש"י, רד"ק, רלב"ג ומצודות (כ"א).
- (27) כתובים איוב משלי תהלים ע"פ ראב"ע, רש"י ומצודות (כ"א).
- (28) מסכת סנהדרין דפוס קדמון עם רש"ל (כ"א).
- (29) שדי חמד (ה"כ).
- (30) מכלל יופי, פירוש לתנ"ך (כ"א).
- (31) שו"ת אבקת רוכל למהריק"א (כ"א).
- (32) שיורי כנסת הגדולה (כ"א).
- (33) זכור ליצחק, תשובות (כ"א).
- (34) תורת הבית להרשב"א (כ"א).
- (35) הדר עזר, פי' על פי הראב"ע לנ"ך (כ"א).
- (36) רוח חיים, חיבור על ד"ח ש"ע לר' חיים פלאג'י (ב"כ).
- (37) באר יצחק, פי' על פי הראב"ע לתורה (כ"א).
- (38) בני בנימין, תשובות (כ"א).
- (39) מעשה אי"ש, תשובות (כ"א).
- (40) כפי אהרן, תשובות (כ"א).
- (41) עפר יעקב, כולל ב' ספרים דעת זקנים ומנחת יהודה על פרש"י (כ"א).
- (42) אמת ליעקב, נוגיה (ניניו), כללי קבלה (כ"א).
- (43) מדרש שמואל אחידה, עמ"ס אבות (כ"א).
- (44) ברכי יוסף להג' חיד"א, עם שיורי ברכה (כ"א).
- (45) מחזיק ברכה להג' חיד"א (כ"א).
- (46) יוסף אומץ עם אהבת דוד, דרושים למועדים להג' חיד"א (כ"א).
- (47) שמחת הרגל, פסח להג' חיד"א (כ"א).
- (48) שמחת הרגל, שבועות וסוכות להג' חיד"א (כ"א).
- (49) דבש לפי להג' חיד"א (כ"א).
- (50) מכתבים להג' חיד"א (כ"א).
- (51) יוסף תהלות להג' חיד"א (כ"א).
- (52) הרדב"ז, תשובות (ב"כ).
- (53) צדקה לחיים לר"ח פלאג'י, דרושים (כ"א).
- (54) ארצות החיים לר"ח פלאג'י, דרושים למעלות ארץ ישראל (כ"א).
- (55) חוקי חיים לר"ח פלאג'י, דרושים למעלות לימוד ללילות (כ"א).
- (56) אוצר לשון חכמים (כ"א).
- (57) המעלות לשלמה, דרושים לחדשי השנה לר"ש לניאדו (כ"א).
- (58) פתח הדביר חבור על שו"ע אור"ח לר' חיים פינטירמולי (ג"כ).
- (59) ספר השרשים לרד"ק (כ"א).

תורת אברהם

- (60) חסד לאברהם, תשובות לר"א אלקלעי בעמ"ח ספר זכור לאברהם (כ"א).
- (61) פני הבית לר"א ענתבי, חיבור על ש"ע חו"מ ורמב"ם (כ"א).
- (62) שו"ת הלכות קטנות, עם פירוש הלכה רוחת (כ"א).
- (63) שו"ת הלכות קטנות, פשוט (כ"א).
- (64) שו"ת אמרי נועם לר"י דין (כ"א).
- (65) שו"ת פני יצחק לר"י אבולעפייה על ש"ע חו"מ (כ"א).
- (66) יש"א אי"ש לר"י אלישר, תשובות על ד"ח ש"ע (כ"א).
- (67) חכם צבי, תשובות לאביו של הג' יעב"ץ (כ"א).
- (68) חות יאיר, שו"ת (כ"א).
- (69) כסא דברכתא, על דין שיעור כוס קידוש ודיני ס"ת (כ"א).
- (70) פנים מאירות ח"ב, שו"ת (כ"א).
- (71) ברכת חיים, שו"ת (כ"א).
- (72) משיב דבר, שו"ת (כ"א).
- (73) תשובות רעק"א (כ"א).
- (74) שו"ת מהר"ם מלובלין (כ"א).
- (75) שיטה על גיטין מהרמב"ן (כ"א).
- (76) חוות דעת על הלכות פסח (כ"א).
- (77) ברית מלח, בדיני מליחה (כ"א).
- (78) ספר המצות להרמב"ם (כ"א).
- (79) בית אהרן, מציין כל פסוק לע"ב ספרים (כ"א).
- (80) זהר חדש (כ"א).
- (81) מגורת המאור, ליוורנו (כ"ב).
- (82) שמן ששון ח"ד, חיבור על עץ חיים מר' משה פרסי אדו (כ"א).
- (83) שמן ששון ח"ב, חיבור על עץ חיים מר' משה פרסי אדו (כ"א).
- (84) עץ חיים ושער ההקדמות, וספר מבוא השמש (כ"א).
- (85) שער המצות למהר"ו (כ"א).
- (86) שער הגלגולים למהר"ו (כ"א).
- (87) שער הפסוקים ולקוטי תורה למהר"ו וס' שומרי אמונים לר"י ארגס.
- (88) מדרש רבה (ה"כ).
- (89) מדרש תנחומא (כ"א).
- (90) ילקוט החדש (כ"א).
- (91) רב ברכות, תשובות (כ"א).
- (92) חובת הלבבות (כ"א).
- (93) יאיר אור להמלבי"ם, על שמות ופועלים נרדפים (כ"א).
- (94) זכור לאברהם אלקלעי (כ"א).
- (95) שם הגדולים (כ"א).
- (96) שירים לרבי יהודה הלוי, דיואן (כ"א).
- (97) ספר המדות לר' יעקב מדובנא (כ"א).
- (98) ירים משה למהר"ם אלשיך עמ"ס אבות.

תורת אברהם

- (99) חסדי אבות פי' להג' חיד"א עמ"ס אבות.
- (100) שירי הנפש למלבי"ם על שיר השירים.
- (101) תו יהושע, מוסר (כ"א).
- (102) כוכב מיעקב לר"י מדובנא, על ההפטרות (כ"א).
- (103) קול יעקב על חמש מגלות (כ"א).
- (104) סדר הדורות (כ"א).
- (105) יפה ללב ח"ו, על ש"ע אור"ח (כ"א).
- (106) משנת חסידים לר' עמנואל חי ריקי, והוא קצור ח"י שערים להאר"י.
- (107) חיי אדם עם נשמת אדם לר"א דאנסיג (כ"א).
- (108) חכמת אדם עם בינת אדם לר"א דאנסיג (כ"א).
- (109) קצור ש"ע עם פירוש (כ"א).
- (110) הערוך עם מעריך המערכות לרמד"ל (כ"א).
- (111) זכר נתן לר' נתן אדלר (כ"א).
- (112) נוה שלום (כ"א).
- (113) שלמי ציבור (ב"כ).
- (114) כרם שלמה על ש"ע אור"ח ויור"ד (כ"א).
- (115) סדר היום (כ"א).
- (116) דורש טוב, דרושים לנפטרים וספר שערי ארוכה ע"ס א"ב דרושים.
- (117) אהבת עולם, דרושים עה"ת (כ"א).
- (118) אורות אילים לר"א פאפו (כ"א).
- (119) שפת אמת, קבלה (כ"א).
- (120) משמרת הברית, מוסר ודרוש (כ"א).
- (121) שרשי לשה"ק על התורה וש"ס (כ"א).
- (122) פי הבאר לר' יצחק שרים, פירוש על דברי רא"ם על רש"י עה"ת.
- (123) חמדת ימים על שבת ומועדים, יו"ט, חנוכה ופורים (ג"כ).
- (124) אהל מועד עם יריעות האהל לר"א גאגין (כ"א).
- (125) אגרת בקורת, תשובה לר"י יעב"ץ (כ"א).
- (126) מדרש עשרת הדברות (כ"א).
- (127) שני לוחות הברית להשל"ה הקדוש (ג"כ).
- (128) ילקוט סיפורים, כל סיפורי הש"ס, מדרשים וזהר (כ"א).
- (129) זבחי צדק, חיבור על שו"ע יור"ד, עד סי' קפ"ב ושו"ת (ב"כ).
- (130) אור צדיקים, דרושים למרן הקדוש.
- (131) שו"ת הרמ"ה, דרושים. וספר עץ הדעת למהר"ם בן חביב בדיני ס"ס.
- (132) באר מים חיים עה"ת (כ"א).
- (133) נחלת שבעה (כ"א).
- (134) יד מלאכי, כללי הש"ס ופוסקים (כ"א).
- (135) רקנאטי, דינים (כ"א).

תורת אברהם

- (136) מורה באצבע להג' חיד"א, עם פירוש חדש (כ"א).
- (137) תולדות הפוסקים החדש (כ"א).
- (138) תבא דבי אליהו רבא חוטא (כ"א).
- (139) ספר כתיבת יד, קבלה (כ"א).
- (140) ספר כתיבת יד, דרושים עה"ת (כ"א).
- (141) מעין מים לר"מ עבאדי, עה"ת (כ"כ).
- (142) ספר חרדים על המצות (כ"א).
- (143) טובת מראה לר' רפאל אוחאנה, דרוש לשבח טבריה (כ"א).
- (144) רפואת העם (כ"א).
- (145) אהל מועד לר' אברהם ביק, על קרי וכתוב (ב"כ).
- (146) מנוחת שלום, דינין על ברכת הנהנין.
- (147) זרע קודש, גודל פגם הברית.
- (148) בת מלך.
- (149) משמרת החודש (כ"א).
- (150) תשב אנש, מוסר (כ"א).
- (151) בית דוד שו"ת על אור"ח ויור"ד (כ"א).
- (152) מעשה אברהם אשכנזי, שו"ת אור"ח ויור"ד (כ"א).
- (153) קול עוגב, שירים מרבני איטליה (כ"א).
- (154) בית עובד, בית מנוחה (ב"כ).
- (155) אור ישר לר' מאיר פאפירש (כ"א).
- (156) מבשרת ציון, תכונת ארץ הקדושה וסוריה (כ"א).
- (157) קרבן שבת, דרושים נחמדים מהמחבר עמודיה שבעה (כ"א).
- (158) שירי ר"א בן עזרא (כ"א).
- (159) קבוצת שירים ציונים (כ"א).
- (160) שירי ארץ ישראל כת"י (כ"א).
- (161) קרנות צדיק (כ"א).
- (162) לב דוד (כ"א).
- (163) המכריע, שו"ת למהרי"ט (כ"א).
- (164) סיפור דוד קארלו מלך ספרד (כ"א).
- (165) הגדה כת"י (כ"א).
- (166) מסילת ישרים לרמח"ל (כ"א).
- (167) פרי עץ הדר (כ"א).
- (168) צל עולם קדמון (כ"א).
- (169) זובח תודה (כ"א).
- (170) מורה באצבע (כ"א).
- (171) אמת ליעקב דיני ס"ח (כ"א).
- (172) לדוד אמת (כ"א).
- (173) אגרת הטיוול (כ"א).
- (174) יערות דבש (כ"א).
- (175) יסוד ושורש העבודה (כ"א).

תורת אברהם

- 176) מגדל עוז להר' יעב"ץ (כ"א).
- 177) מבחר פנינים, מוסר הפילוסופים (כ"א).
- 178) רבינו בחיי עה"ת ח"א (כ"א).
- 179) מחצית השקל, פי' על המג"א (כ"א).
- 180) שו"ת הרא"ש (כ"א).
- 181) ויחל משה, דרושים עה"ת (כ"א).
- 182) מבוא שערים (כ"א).
- 183) כנסת הגדולה אה"ע (כ"א).
- 184) שיטה מקובצת כתובות (כ"א).
- 185) תורת משה סופר, דרושים עה"ת (כ"א).
- 186) ראשית חכמה (כ"א).
- 187) משלי יעקב לר"י מדובנא (כ"א).
- 188) מדרש אליהו כהן (כ"א).
- 189) דעת כהן, דרושים (כ"א).
- 190) זכר צדיק, שני דרושים (כ"א).
- 191) אברבנל עה"ת, בראשית שמות (כ"א).
- 192) המאסף (כ"א).
- 193) פלא יועץ (כ"א).
- 194) סידור הרב יעב"ץ שערי שמים (כ"א).
- 195) תולדות ישראל במרוקו (כ"א).
- 196) שלש תשובות (כ"א).
- 197) פרשת דרכים (כ"א).
- 198) לחם דמעה לר"ש אחידה, על מגלת איכה (כ"א).
- 199) תהלים משפט צדק (כ"א).
- 200) ספר המלים, קונקנדרציה חדשה (כ"א).
- 201) ויקרא יעקב לר"י סוכרי, השגות (כ"א).
- 202) תורת הזבח, הלכות שחיטה לר"ח חזאן (כ"א).
- 203) כלה רבתי, פי' עמ"ס כלה (כ"א).
- 204) חסד לאברהם, לר"א אזולאי (כ"א).
- 205) זכרון אפרים (כ"א).
- 206) מורה נבוכים (כ"א).
- 207) ספר החנוך (כ"א).
- 208) ספר חסידים עם פירוש ברית עולם (כ"א).
- 209) עליות אליהו ומעשה רב להג' מוילנא (כ"א).
- 210) כרסיא דאליהו (כ"א).
- 211) טל אורות לר"י מרגליות (כ"א).
- 212) שלשלת הקבלה (כ"א).
- 213) דבש לפי ושו"ע האריז"ל ויסוד עזרא לראב"ע (כ"א).
- 214) תפארת ישראל על משניות (ו"כ).
- 215) משנה ברורה על שו"ע אור"ח (ו"כ).

תורת אברהם

- (216) לקוטי משה, דרשות נפרדות (כ"א).
- (217) זכרון ירושלים (כ"א).
- (218) לקוטים מפרדס לר"י שרים (כ"א).
- (219) מעיל צדקה (כ"א).
- (220) לחם סתרים, חידושים עמ"ס ע"ז (כ"א).
- (221) ראשון לציון לרבי חיים בן עטר.
- (222) ביאור הגר"א, על גבולי ארץ ישראל.
- (223) חיים תחילה לר"ח פלאג'י (כ"א).
- (224) זמרת הארץ, סיפור (כ"א).
- (225) יושר לבב לר"ע חי ריקי, קבלה (כ"א).
- (226) שבט יהודה, מאורעות כ"י (כ"א).
- (227) שער הגמול להרמב"ן (כ"א).
- (228) כסא מלך, פי' על תקונים (כ"א).
- (229) תוקפו של יוסף, סיפור (כ"א).
- (230) מתנה ישראל, הלכות אנשי צבא (כ"א).
- (231) הליכות אלי, כללי הש"ס (כ"א).
- (232) גולל אור, קבלה להרמ"ז (כ"א).
- (233) ביאורי הגר"א מווילנא עמ"ס אבות ואדר"נ (כ"א).
- (234) קולות משה להר"מ סתהון (כ"א).
- (235) שיטה למס' נדה להרשב"א (כ"א).
- (236) האמונות והדעות לרס"ג (כ"א).
- (237) הרקח לר' אליעזר גרמזא (כ"א).
- (238) משאת בנימין, שו"ת (כ"א).
- (239) קצור המדרשים (כ"א).
- (240) גא חזון, סיפור פלא (כ"א).
- (241) קב הישר (כ"א).
- (242) קצור ראשית חכמה (כ"א).
- (243) דברי יהונתן עה"ת לר"י איבשיץ (כ"א).
- (244) פירוש עמ"ס אבות ליעב"ץ (כ"א).
- (245) ויוסף אברהם לר"א דין מאר"ץ (כ"א).
- (246) בן המלך והנזיר, אלביר ביג'ו (כ"א).
- (247) תקון שובבי"ם להרמ"ז (כ"א).
- (248) אגרות הרמב"ם (כ"א).
- (249) תרגום מגלת אסתר לערבית (כ"א).
- (250) תולדות אדם, שבחי הג' ר' זלמן (כ"א).
- (251) אבות וגבורות, פירוש עמ"ס אבות (כ"א).
- (252) תחלת חכמה עיקרים וכללים
- (253) שבחי האר"ז"ל (כ"א).
- (254) קיצור השל"ה (כ"א).
- (255) המון חוגג, הגדה של פסח (כ"א).

תורת אברהם

- (256) הגדה של פסח עם פירוש מגדל עדר (כ"א).
- (257) הגדה ש"פ עם חמש עשרה ביאורים (כ"א).
- (258) ספר הישר לר"ת, מוסר (כ"א).
- (259) ערבי נחל, דרושים נחמדים (כ"א).
- (260) חומשים יו"ד ש"ל ואוה"ח וכלי יקר (ה"כ).
- (261) בית השואבה (כ"א).
- (262) משניות אותיות גדולות (ה"כ).
- (263) תקוני הזהר (כ"א).
- (264) עיקרי הד"ט, דינים על אור"ח ויור"ד (כ"א).
- (265) חפץ חיים להג' ישראל מאיר (ב"כ).
- (266) אהבת חסד להג' ישראל מאיר.
- (267) ספר הברית (כ"א).
- (268) מפתח האגדות (כ"א).
- (269) זמירות ישראל לר"י נג'ארה (כ"א).
- (270) חיים שאל להג' חיד"א (ב"כ).
- (271) כף החיים על שו"ע (ד"כ).
- (272) מועדך לחיים לרבי חיים פלאג' (כ"א).
- (273) מור ואהלות (כ"א).
- (274) מזהרי"ט, שו"ת (כ"א).
- (275) פני יצחק ח"ב (כ"א).
- (276) קדשי דוד וחסדי דוד (כ"א).
- (277) הלכות גדולות (כ"א).
- (278) תשובות הרשב"א ושו"ת לרמ"א (כ"א).
- (279) תרומת הדשן ושו"ת מהר"ם אלשיך (כ"א).
- (280) ספר האורה לרש"י (כ"א).
- (281) ספר יראים (כ"א).
- (282) תולדות הפוסקים (כ"א).
- (283) תורת משה סופר עה"ת (כ"א).
- (284) ספר המלים (כ"א).
- (285) בית יוסף שלם ז"כ.
- (286) כף החיים על שו"ע (ו"ח).
- (287) ספר הכונות (כ"א).
- (288) שער הפוסקים (כ"א).
- (289) קול גדול שו"ת, לליו סילוירא (כ"א).
- (290) ויצבור יוסף, דרושים (כ"א).
- (291) מורה באצבע עם פירוש (כ"א).
- (292) ספר הכוזרי (כ"א).
- (293) קרית ספר להמבי"ט (כ"א).
- (294) קהלת יעקב אלגאזי (כ"א).
- (295) קורא הדורות (כ"א).

תורת אברהם

- 296 שאלתות דרב אחאי (כ"א).
- 297 תורת משה אלשיך (ה"כ).
- 298 עוללות אפרים (כ"א).
- 299 הרדב"ז, ח"ד (כ"א).
- 300 שבולי הלקט (כ"א).
- 301 עין יעקב עם פי' רש"י, מהרש"א ופי' הרי"ף (ג"ח).
- 302 ילקוט סיפורים, עשרה חלקים (כ"א).
- 303 עליות אליהו (כ"א).
- 304 ספר האגור (כ"א).
- 305 איסור והיתר, וארעא דרבנן ועפרא דארעא (כ"א).
- 306 ספר המנהיג (כ"א).
- 307 חוט השני, ותשובות מהר"י מינץ (כ"א).
- 308 ילקוט ראובני (ב"ח).
- 309 תהלים משפט צדק, ומשל ומליצה (כ"א).
- 310 דרך פיקודך על המצות (כ"א).
- 311 זכרו תורת משה, הלכות שבת (כ"א).
- 312 קצור ש"ע והלכות נט"י.
- 313 אמרי טעם, שו"ת והלכות טריפה.
- 314 שו"ע הרב זלמן (ו"כ).
- 315 מנות הלוי, פירוש למגלת אסתר (כ"א).
- 316 מדרש תלפיות (כ"א).
- 317 יאודה יעלה, דרושים לר"י מסלתון (כ"א).
- 318 ברכת יוסף דיני ברכות לר"י ידיד הלוי (ד"כ).
- 319 עקדת יצחק (ג"כ).
- 320 רבינו ירוחם (כ"א).
- 321 ספר התשבץ ד"ח (כ"א).
- 322 תשובה מאהבה, שו"ת ג"ח (ג"כ).
- 323 פרי מגדים אור"ח (כ"א).
- 324 עולת חודש, דרושים מבן מחבר תשובה מאהבה (כ"א).
- 325 תורת חכם לרבי יוסף ידיד הלוי (כ"א).
- 326 ימי יוסף לרבי יוסף ידיד הלוי (כ"א).
- 327 שדי חמד השלם (ט"כ).
- 328 ברכת יוסף לרבי יוסף ידיד הלוי ח"א וח"ב (ד"כ).
- 329 מדרש אליהו הכהן (ב"כ).
- 330 מעשה אבות על מסכת אבות (כ"א).
- 331 ספר הברית (כ"א).
- 332 סידור תפלה עם פירוש האר"י (כ"א).
- 333 מעשה טוביה (כ"א).
- 334 תחכמוני (כ"א).
- 335 חופת חתנים (כ"א).

תורת אברהם

- (336) נהר מצרים לר"א בן שמעון (כ"א).
- (337) תעלומות לב (ב"כ).
- (338) עין יעקב עם פירוש הרי"פ והרש"א (כ"א).
- (339) תו יהושע (כ"א).
- (340) חק לישראל ל' פירושם, ופי' נחל קדומים (ה"כ).
- (341) עמק המלך - כתונת יוסף (כ"א).
- (342) צואה יקרה, על שו"ע חו"מ.
- (343) דברי שלום, שו"ת לחכם רבי שלום הדאיה (כ"א).
- (344) החיים והשלום, דרושים לחר"מ לבטון (כ"א).
- (345) מאיר בת עין.
- (346) מליץ טוב, תפלות לחכם דוד לניאדו (ב"כ).
- (347) קאנון נסא, ערבי (חוקי נשים) (ב"כ).
- (348) מליץ נעים, לחכם רבי משה עבאדי (ב"כ).
- (349) תקפו של נס, לחכם בכור סתהון (ב"כ).
- (350) נפלאים מעשיך, לחכם רבי יוסף חיים (ב"כ).
- (351) ישכיל עבדי, לחכם רבי עובדיה הדאיה (כ"א).
- (352) לשון חכמים, לרבי יוסף חיים מבבל.
- (353) ניצוצי אורות, לרבי שלמה קצין.
- (354) אליהו רבה, על שו"ע אור"ח.
- (355) מטפחת ספרים, לר"י עמדין.

תורת אברהם

מכתבי תורה מרבי רפאל שלמה סילווירה ע"ה

בענין פתיחת מקרר ושימוש במים חמים בשבת

בהנ"ו (בשם ה' נעשה ונצליח)

מאר"ץ טובה ב"ך יברך לח' תמוז תרצ"ג (7/16/1933)

אור כי יהל, כל הנשמה תהלל, אחד מחשובי ישראל, תורה וגדולה כולל, ועל כל דבר משכיל, חמדת לבי ומשוש תפארת, בן אחותי, טוב שם שלמה אברהם סתהון יחי' ויתן לו שלומות וברכות בקרב ישראל אמן.

מה מאוד שמח לבי ויגל כבודי מקבלת ספרו ספר צדיקים על התורה ועל המצוה. תורה הוא שואל, שאלת חכם אודות הקרחיה (מקרר) אשר בפתחה נכנס החום ומעלה את המאזנים (טרמוסטט) למדרגת ט"ו, ואזי מתעורר האלקטריק ונותן כחו למוטור (מנוע) ועושה מלאכתו עד אשר יגיע הקור למדרגת האפס (זירו) ולא יוסיף תת כחו כי אז יעמוד לו שטן ומפסיקו, וחפץ ידידי לדעת דעתי אם מותר לפתוח הקרחיה בש"ק או אסור ואת"ל אסור מאיזה טעם הוא, אם גורם או מקרב או פסיק רישיה.

ואען ואומר לפי קוצר דעתי עם שאיני כדאי, ובביתי אין לחם ואין שמלה, קרועים מדי, אכן אהבה מקלקלת את השורה, אדברא נא מעט דברי תורה בהלכות שבת דחמירא.

טרם כל דע לך בני' (בני יקירי) גרם כבוי בשבת אסור, וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפירוש המשניות בסוף פרק כירה ז"ל, והעיקר גרם כבוי אסור כאשר הודעתך, ע"כ. ובודאי יעמוד לפנינו נגד זה מה שפירש בפרק כל כתבי על משנת רבי שמעון בן גנס אומר פורסין עור וכו', ורבי יוסי אומר בכלי חרס וכו', דאין הלכה כרבי יוסי, אלא כרבי שמעון דגרם כבוי מותר. ובהלכות שבת (פרק י"ב) פסק על האי דינא שגרם כבוי מותר. וכתב הרב המגיד אמרינן בגמ' דרבנן סברי גרם כבוי מותר, ופסק כרבנן דידוע שהלכה כמותן.

ולהבין דעת הרמב"ם ז"ל עינתי קצת בספרי הפוסקים וראיתי ישובם על זה, ועי' בספר לב מרפא (מערכת גרם כבוי), ואחר עיון מעט הבנתי שארון הקרחיה יוצא ממאי דאיתא בשבת ק"כ, אמר ר' יאודה פותח אדם דלת כנגד המזורה בשבת, לייט עליה אביי וכו', ומסיק בגמ' דאביי ס"ל אפ' ברוח מצויה אסור לפתוח הדלת דגזרינן רוח מצויה אטו שאינה מצויה.

וכתבו התוס' דקי"ל כאביי דהוא בתרא וכוותיה פסקו הרמב"ם בפרק ה' והטוש"ע בס' רע"ז. ונדון דין אפ' לדעת ר' יאודה אסור, דפתיחת הקרחיה בטבע תחמם את המאזנים ויבעיר האלקטריק והמוטור יסוב על אופנו וסו"ס יכבה, והוי כפתיחת הדלת ברוח שאינה מצויה דלכו"ע פסיק רישיה ואסור. ולכן פשוט לי דאסור לפתוח הקרחיה בשבת, דתרתאי איכא מבעיר ומכבה ומתכוון לזה דניחא ליה לשתות מים קרים ולאכול פירות רטובים, ופשוטה לפנייה ולאחריה.

תורת אברהם

ושאלתו השניה בקרחה שיש לה נר להאיר פנמיותה ועם פתיחתה הנר דולק ובסגירתה מתכבה הא ודאי אסור לפתוח ולסגור, וגם אם יסירו את הזכוכית לדעת האיסור במקומו, כי כח האלכטריק נמשך ובא בפתיחה והולך לו בסגירתה. ועל מה שחפץ ידידי לדעת ההפרש בין מים החמים אשר כבר שאלתני עליהם, לבן הקרחה. הנה יש הפרש גדול כי המים החמים הבאים בצינורות הקטנים לבתים והמה שואבים מצנור הגדול, וכשפותחים הברזא בבית תכף ומיד יבוא לצינורות הקטנים מים קרים ומתבשלים שם והו"ל פסיק רישיה. כבר ביארתי טעם ההיתר באם ידוע שנמצא בצינורות הקטנים שיעור סאתים דהו"ל פסיק רישיה ולא נחא ליה, ואם ספק אם יש סאתים הוי ליה ספיקא דרבנן ולקולא. ואם ידוע בודאי שאין בצינורות הנזכרים שיעור סאתים, אסור להסתפק מהמים הנ"ל דהו"ל פסיק רישיה וניחא ליה כאמור.

אכן נדון הקרחה אין בו שום ספק ופס"ר וניחא ליה, הרי זה אסור בודאי כדין פתיחת דלת נגד המדורה ברוח שאינה מצויה כדבר האמור, ודעת לנכון בק"ל (בין קודש לחול). ומן הראוי היה לבאר ענין גרם כבוי וישוב דברי הרמב"ם ז"ל, אכן קשה עלי ועמו הס"ר (הסליחה רבתי).

מצוה, אתה הודעתני כי הנדיבה הצדקת מב"ת (מנשים באהל תבורך) גבתה מלבושים טובים ושלחה אותם בשתי חבילות. גם לזאת ישמח לב מצוה גדולה ודורש אין לה, בעוה"ר זה שנתים ימים רצו הגבירים להשתדל במצות מלביש ערומים הנהוגה משנים קדמוניות. לפי שעה מלבושים הנז' יזעילו לאנשים ונשים וקטנים, תועלת גדולה, הן כסות בקרה. והפוליצה נמסרה ליד הגביר רצ"ו (רודף צדקה וחסד) האדון יו"ט שמאע הי"ו, להשתדל בהצלחתם מן המכס ולחלקם לצנועים. תזכו למצות, ובשכר זאת תמורתה כלי פז ומחלצות.

אחת שאלתי לפרוס סכת שלום לאמא, שלום אורך ימים בימינה ובשמאלה עושר וכבוד, ולמעלת רבי אבא נר"ו כמוה, איש ואשה שזכו עוד ינובון בשיבה דשנים ורעננים, ומעשה אבות יעשו בנים ובית צדיקים יעמוד לאלפי שנים אכי"ר.

תו"ד (תוך דנא) קבלה מחת"י (מחתימת יד) הרב משה טויל מעלי הי"ו מסך .. דולאר אשר מסרתי לו מחירם גרוש זהב 219. בקשתי תגיע הקבלה לידי ותז"ל (ותזכה למצות).

שמעתי כי החכם הירא אברהם עציץ הי"ו, שלח לשאול ממעלת בדה"ץ בעירנו אם מותר לסוחרים להעמיד אינו יהודי בחנותם למכור מסחורתיהם ביום שבת קודש בקבולת (קבלנות) ולא הגידו לי מה השיבו. ואני הדל כבר נשאלתי על זה ע"י אחיטו"ב נר"ו, ותשובתי היתה להתיר בתנאי שידביק בפתח החנות מודעה רבה באותיות גדולות בעברית ואנגלית שהמכירות ביום שבת ויו"ט הם ע"י א"י ובקבולת, וכל עובר ושב עיניו תחזינה משרים מודעה הנז'. ובתנאי שבעל החנות כל יראה וכל ימצא שם. וכל זה להלכה ולא למעשה עד אשר יסכימו עמי ת"ח הראויים לסמוך עליהם.

והנה מאחר שבדה"ץ נשאלה ממעלתם השאלה, נמצאו דברי בטלים ורק מפיהם אנו חיים, ועליהם יניחו צדיקים ראשם, כל שומרי שבתות קדשם, יש להם לחכות לתשובת בדה"ץ לדעת מה יעשה ישראל.

תורת אברהם

מעלה אני שלום לכל הקרובים והאהובים ורבנן לעילא מכל ברכתא, ובפרט למעלה מור"א נר"ו, וגם את אחיך תפקוד לשלום. ואם יש אתו חדושי תורה וגם בשורות טובות על המדינות ועל אחינו בית ישראל, הא ודאי ימהר יחישנה לבשר, כי אף באלו יש מצוה לשמח לב נשבר ונדכא כמוני ולהגיה חשכת מחשבותי ורעיוני לעבוד עבודת שמו בלב נכון ושקט ממבוכות זמנו ויומו. רחל, אליהו ורעיתו ת"ם (תבורך מנשים) דשו"ט (דורש שלומו וטובו) באהבה רבה, יחזקאל הקטן הי"ו, בני"ך ואתה שלום וביתך שלום וכו'.

הצעיר רפאל שלמה סילוירה ס"ט

אודות חברת "בני ברית" ופתיחת מקרה בשבת

בהנ"ו (בשם ה' נעשה ונצליח)

פ"צ כ"ח מנחם תרצ"ג

איש חביב וידיד כחבצלת השרון, חכם ונבון, ולו שם ויתרון, גדול במעשים בכשרון, בן אחותי היקר אדון שלמה סתהון יצ"ו, שלום לך!
מה נמלצו לחכי אמרותי הטהורות והשלמות מג' לח' הנחמות והיה לי למשיב נפש בהודעי מוטב שלומם כן יהיו תמיד שלמים ובראים ומצליחים ושמונים, אכי"ר.
אמר מר כי הבגדים אשר שלחתם נמצא בתוכם 142 צרורות בשמלותם, מהם אחת לבית עציץ, ושאלו באחת, נתתי ידיעה להאדון יו"ט הי"ו. והשמלה החדשה בלא נדר תנתן לאיש צנוע הראוי לה, ותזכו למצות, וכבר קרא אותי לראות הבגדים ולא מצאתי, אולי מחר אתראה עמו ואראה אותם ואתן לו עצות ודרך נכון באופן שיגיעו לצנועים, ותזכה למצות עקרת הבית.
מה ששבחתם את מעשי חברת "בני ברית", ידידי ואור עיני אין מזה ראי' כלל העיקר הוא לדעת מסתרי מעשיהם וכבר שאלו החכמים לגאון החסיד ר' חיים זוננפעלד זצ"ל על חברה הנז', והשיב הואיל במחשך מעשיה "ונסתרה והיא נטמאה", ואין צורך להביא ראיות הואיל ועיקר יסודה ובנינה על דרך "הבונים החופשים" (freemasson) כאשר כתב ספר אוצר ישראל המפורסם.
אם כן איך אפשר לזכות בה ולחמול ולכסות עליה, היאמר לעבד או ליבעל מלך, אם ישאלך בנך מחר לאמור האכנס בחברת הבונים החופשים, הא ודאי תשיב בר מינן השמר בני ואל תהי בסודם והרחק מדרכם ומבית ועדם, ואיך כבודו מדבר טוב בעדם, יראה לעינים האדם ואנו צרכים לרדת לחדרי בטנם לחקור על הדם, אם דם טמא או דם טוהר, וזה א"א וכבר הרגו נפש נקיה אשר גלתה סודם.
מה שהוסיף לשאול על מעשה הקרחיה (מקרה) אשר מנהגם לתת מים בזוית זו ומתגדלת, אם זה בונה ואסור, או גורם ומותר. הנה אנכי הדל ביארתי לו שמעשה הקרחיה גורם הבערה וכבוי ואסור. וגם שימת המים אסורה. ותדע לך כי גרם כבוי

תורת אברהם

בשבת וביו"ט אסור כאשר כתבו הפוסקים כולם, ולא נאמר גרם כבוי מותר אלא בדליקה, ועי' בספרי הפוסקים ויתאמת זה הכלל אצלך ולא תזוז ממנו. תבושר בטוב במה שבשרתני כי מצב המסחור בכלל הוטב ויש לקוות לטוב, כן יאמר ה'. נא ידיעני תמיד בשורות לשמח לבבי העמוס מתלאות הזמן. ושמחת באומרים לי כי הרב יעקב קצין נר"ו הגו היום אצלכם, כן יתן ה' חנו בעיני הכל ויתקן וידריך הקהלה, הקול קול יעקב, ועי' ישועות יעקב אכ"ר. ומי יתן לנו יעקב כמותו, כי הן בעוה"ר אר"ץ במסכנות. מה אענה ומה אומר או לעינים שרואות ככה במקום אשרי העם, איכה יועם. ולסיים בכי טוב האויר שלי"ת טוב, ויחזקאל הקטן הי"ו מתהלך למישרים ובו ישמח לבינו. ה' יזכני לראות צאצאיכם הנחמדים יצ"ו. ש"ר (שלמא רבא) למעלה מור"א וא"א יצ"ו. גם את אחיך תפקוד לשלום ובכלל השלום אחיותי המשובחות ויתר בני המשפחות, גדולים וקטנים דשנים ורעננים יהיו.

כעתרת הצעיר רפאל ס"ט

בענין העסקת גוי בחנות בקבלנות בשבת

בהנ"ו (בשם ה' נעשה ונצליח)

חלב 14 גנארו 1935

איש יקר משובח ומפואר, עץ נחמד יפה פרי תאר, כל מעשיו לשם שמים, בר לבב ונקי כפים, גבור כארי משאר בשרי האדון הח' שלמה סתהון נר"ו. נהר שלום ליקר מיהלום!

דבריו הנעימים ויקרים מיוסדים על אדני פז וספירים, לעשות משמרת וגדרים, למען ישמרו בני ישראל את השבת ובפרט הבחורים. הערוכים במכתב ידיו קודש מטו"ב לחודש החולף. קראתם באהבה ביום הזה ולא ידעתי מדוע נתאחרו כ"כ ועל מה זה.

ונתבוננתי ואומרה עם לבבי מאחר שמלאכת ישראל ע"י עכומ"ז היא מדרבנן מלא יעשה הכתוב בצרי, אסמכתא בעלמא. זהו המורגל כלשון הש"ס ובלשונות הפוסקים, ראשונים ואחרונים אמירא לגוי שבות ומצינו במקום הפסד מרובה התירו כההיא דקבלת המכס והמטבע, ועי' זל"א (זכור לאברהם ח"א, בהל' שבת אות ש'), המורם מהאמור בזה"ז ובנדון שלכם ועינינו רואות אם לא ימצא התרה אכל"י ב"מ (אין כפרה ליום יבוא, בר מינון) איסורא. נראה לעניות דעתי דיש להתיר באופן זה.

- א. להתנות עם הנכרי לתת לו כומסיון כך וכך למפה.
- ב. לכתוב לוח ולתלותו בפתח החנות לומר בו שהיום המכירות ע"י פלוני בכומסיון.
- ג. בל יראה ובל ימצא בעל החנות שם.

תורת אברהם

ועכ"ז יש לכם מעינות 'עץ יעקב' ו'מים חיים', מה לכם לשתות מי ש'חור אם יסכימו הרבנים עמי יעשו ויצליחו, ואם לאו דברי לעו, כי חמירא שבת. אבל לפי חומר הנושא והזמן הוא גורם, הא ודאי יסכימו עמי להתיר. מעתה אני שלום לכל, ולחדשות ואמרי נועם עיני יום יום צופיות, ובכן אתה שלום וביתך וכו'.

הצעיר רפאל שלמה סילווירה ס"ט

מכתב הספד על רבי אברהם סתהון זצ"ל

ממקום אדונינו עזרא זיע"א, י"ב רחמים תרח"ץ.

ישועות ונחמות חמות לאחותי תמתי אשת חבר, לבי שבר הצדקת טור ברקת צלחה יצ"ו, ועמה הבנים חכמים ובנונים מאושרים ונאמנים המה הגבורים דוד ושלמה ליון יוסף ורפאל יצ"ו, ואחיותיהם המנורה הטהורה, הלא זאת נעמי כולם אהובים כולם מעורבים ז"ק (זרע קודש) יקרים מכלהון משפחת סתהון ישמרם א-ל עליון, אמן.

מה יום מימים והפנים נזעמים ואני נמצא באחד הכפרים באין קרובים באין רעים וחברים סובל מיחושים ויסורים, ובאתי הנה אולי טוב האוירים יגרו מזורים, אולי ירצה ה' בעוניי ויסלח עוני וישלח דברו לרפואת בשרים, ברוך הוא וברוך שמו המחזיר נשמות לפגרים.

ובהיותי יושב ומצפה ועיני לשמים ואראה והנה חשך היום, אימה גדולה נפלה עלי ביעותי אלה יבעתוני, אחותני רעדה וחיל כיולדה, רפו הידים והברכים תלכנה מים.

והנה שמועה באה איומה ונוראה, מחרידה ומעציבה, חוצבת להבה, קורעת הלכבות בנים ואבות, משפחות רבות קרובות גם רחוקות, אל הלקח ארון האלקים ביום השישי, כבה שמש, מעוז ראשי, הן צדיק באר"ץ, איש תורה ודרך אר"ץ, איש גבור חיל, איש מן הנכבדים, תהלתו בקהל חסידים, איש החסד מחזיק כל ברך, בענוה וכצדק, כבוד הרב המשובח ומרומם כמחר"ר אברהם זצק"ל.

מה אענה ומה אומר ולבי חמרמר, כי שדי המר, על זה אסעדה ואסלדה, כי אין לנו חליפתו, ותמורת מלאכי שלום יוצאים לקראתו ולפנים ולפני מחיצתו, במקום שמצאנו גדולתו, מצאנו ענותו.

גדול הנאמר באברהם, אם אמרתי אספרה בגודל מעשיו ובעוצם מפעליו בצדקתו וחסידותו, ביושרו ונאמנותו, בתפלתו ותורתו, בחריצותו והשתדלותו בתורה ומצותיה, בחזק יסודותיה, בתקוע יתדותיה, בהקמת עמודיה, עסקן גדול עם הציבור ועם היחידים, והיה אחד מן הנכבדים, רחום דרבנן, ואיהו גופא צורבא מרבנן, בצל שדי יתלונן, ועמהם יתבונן ימים ולילות.

תורת אברהם

כמה תקנות תקן לשמור משמרת הברית, והזיל זהב וכסף מכיסו והדפיס ספר קרנות צדיק, זכה וזיכה את הרבים, אוהב שלום ורודף שלום בין אדם לחבירו ובין איש לאשתו. אלה קצות דרכיו הנגלות לנו, והנסתרות לה' אלקינו, אלקים הבין דרכם והוא ידע מקומם.

ומגדולי שבחיו החזיק בת"ת תשב"ר, הוא היה אחד מועד ת"ת, כארי שבחבורה פעל ועשה בכל מכל זאת, ועוד החזיק בלומדים גפ"ת לאמץ ברכיהם להיותם ת"ח. ואחד המיוחד בחברת "שבת אחים", הן אלו השבחים בהיותו גר באר"ץ, ויסע אברהם מארץ מולדתו לעיר ניו יורק, וה' ברך את אברהם, ומאז גבה לבו בדרכי ה', ויבן לו בית לתפלה ולתורה ולמוסר, וקנה ספרים הרבה וקבע לו ישיבה שם, כי שם ביתו ללמוד וללמד תורה דילה, יזל מים מדליו וכולם נשמעים אליו, ויטע אש"ל אכילה שתיה למוד בכל שבת קודש, ואת עלית על כלנה, החזיק חזק גדול לתלמידים גדולים הנזכרים, והיה מספק כל צרכם למוד תורתם מכיסו וממונו זכה ויצא מתחת ידו ת"ח חשובים, עוד החזיק בידי הקרובים והקרובות בכסף נבחר לאלפים ולרבבות כיד ה' הטובה עליה.

איה חסיד, איה עניו, ווי על האי שופרא, חבל על דאבדין וכל ימיהם בתורה ובמצות הם עובדין, איה חברנו איה קרובנו, לא ידעתי מה היה לו, מי יתן ראשי גשם ועיני מקור דמעה לבבות על זאת השמועה מחל"ה נוע"ה.

אי לזאת איש אשר אלה לו ועוד יותר ויותר הא ודאי מה זרעו בחיים אף הוא בחיים, ויתפלל אברהם בעד אשתו אשת חיל ובעד בניו המשובחים והנבונים, מעשי אבות עושים הבנים, ובעד כל הקרובים לאורך ימים ושנים דשנים ורעננים, ועושר ואושר כאוות לכם הטוב, ולא יוסיפו לדאבה, ולא ישמע עוד שבר בגבולם מעתה ועד עולם.

ותהי נשמתו צרורה בצרור החיים בגן עדן העליון, וזכותו תגן אלף המגן עליכם ועלי. ומרוב צערי וכעסי לא מלאני לבי להודיע לקרובים את המאורע הגדול הזה, דתבר גזיזי, ואין לי פה ולשון לנחם אתכם, הנני משתתף באבלכם וכאיש אשר אמו תנחמנו, כן אנכי אנחמכם בנחמת ציון וירושלים, הוא ברחמין יחוס וירחם על עמו לכבוד שמו, וישיע את ישראל מיד לוחציהם, ותהי רוח ה' על יועציהם ויעזרם ויפלטם יפשא"ק (יפה שעה אחת קודם), וישיב בנים לגבולם ושמחת עולם על ראשם, אמן.

ולהיות כי הקיפו ימי השנה, אומרה בתחינה תכלה שנה וכו', תחל שנה וברכותיה תכתבו ותחתמו בספר חיים טובים, נסו יגון ואנחה, שנת שמחה והצלחה, שנת גאולה וישועה ומלאה הארץ דעה, וכתתו חרבותם לאתים, וישב עמי בבתיים לבדד ישכון ואין ארם נזחתיים.

הלכ"ד החותם בנחמה
הצעיר רפאל ס"ט

ורחל מבכה ומצטערת, מה הלשון אומרת, מנחם ציון הוא ינחם אתכם וזכות הצדיק למגן וצנה עליכם ועל בניכם, אמן.

תורת אברהם

צוואת רבי אברהם דוד סתהון כפי עדות ר' יעקב קצין זצ"ל

אני החו"מ בלב שלם ובנפש חפצה ובדעה צלולה, מצוה לבני ולכל יורשי אחרי, כי כל הספרים שיש לי בחדר בית הכנסת ברחוב 67 בברוקלין, וגם כל הספרים שבביתי ברחוב 70 אשר רכשתי לי מממוני והוני, ינתנו לרכוש קהל קדוש מגן דוד יכב"ץ שבמען 2025-6711/11 ברוקלין שבניו יורק יע"א, ויהיו הקדש לחלוטים עד ביאת הגואל תחת רשות הגבאים הממונים מטעם הקהל בכל עת וזמן, ובהשגחת ופקוח רב הקהלה הממונה מטעם הגבאים בכל עת ובכל זמן, בחדר מיוחד ושומר לשם זה, ואולם הזכות נתונה בזה לבני אחרי לבחור חמישים ספרים מתוך כל הספרים, אותם שנפשמ חשקה בהם, אם ירצו בראש וראשונה, והשאר ינתן ויעבור להקדש ורכוש הקה"ק הנז"ל באין תפונה, הקדש לחלוטין כתקנת חז"ל בכל תנאיו ובכל יפוי כח וזכות המאשרו, בביטול כל מודעי ומודעי וכו' לדעת הרשב"א ז"ל. ולאות אמת וצדק חתמתי שמי בש"א לחדש מנח"א שנת ה'ת"ר ותשעים ושמונה לב"ע והכל שריר ונכון וקיים.

דברי המנוח אברהם ד' סתהון ז"ל

דברי המנוח נמסרו אלי בעל פה מפיו אלי, ובקשני להביאו אליו לחתימה, ובאותו פרק הייתי טרוד ולא הביאותיו אליו, ועל דבר אמת וצדק חתמתי שמי, אבל גם הייתי מצווה ממנו בעל פה למסור לבניו צוואתו בכל אופן להוציאה לפועל, ומצוה לקיים דברי המת המנוח ז"ל.

הצב"י יעקב ש. קצין ס"ט

הרב הראשי לקה"ק "שערי ציון" בברוקלין ניו יורק

תשובת חכם רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל אודות הצוואה

יום ד' ב' דר"ח אלול תש"מ,

לכבוד ידידינו הנכבדים ידידי התורה ולומדיה כה"ר ר' יהודה (לאון) הי"ו, ואחיו ר' דוד סתהון הי"ו, אחים שלא יתפרדו ויחשל"א שלום רב וכט"ס.

אחדשה"ט באה"ר הנני מאשר שקבלתי שני מכתבים מכם האחד בשאלה לענינים שונים בהלכה וכו', (המשך תשובה זו בשו"ת אור לציון ח"א, אור"ת ס' י"ד, עי"ש).

ובנוגע לדין הצוואה הנה אין מדרכנו לענות על דיני ממונות לשמוע רק צד אחד, אף שמעיקר הדין אין איסור רק לדיין לשמוע צד אחד, מ"מ כך נהגנו סלסול שלא לענות לשום אדם, גם אין דרכינו לענות למדינות אחרות, שאין זה מקובל לעזוב את רבני ודייני העיר והיא ולשאול למקומות אחרים, רק אם נחלקו הרבנים שם, הדרך הוא שהרבנים עצמם שואלים, אך בהיות שהקהילה

תורת אברהם

כולה צד והרבנים של הקהילה הם נוגעים, לכן מחביכותן אתכם, אהבה מקלקלת את השורה, ולכן אענה ע"ז :

א. אם אין עדים שהמנוח הפקיד בידיהם ספרים אלו, נאמנים הם לומר שצוה ליתן להם במיגו דלה"מ, או לקוחים הם בידינו וכלי שבועה, אם אתם טוענים ברי שלא צוה, יצטרכו שבועת היסט.

ב. באם יש עדים שבא לידיהם בתורת פקדון וגם יש עדים שעכשיו הספרים בידיהם, אינם נאמנים אלא בעדות שני עדים, ואם יש עד אחד, תתחייבו אתם שבועת התורה ואז תטלו, שאפי' היו הספרים בידכם היה הדין כן, ומכ"ש שהם מוחזקים, ואף שחזקתם אינה חזקה, שהרי יש עדים שהופקד בידם בתורת פקדון, וגם יש עדים שעכשיו הוא בידם. ואם אין אתם יכולים להישבע מחמת שאין אתם יודעים, נוטלים הם בלי שבועה מדין מתוך שאינו יכול להישבע ישלם, ואם אין להם אפי' עד אחד, אתם נוטלים הספרים לאחר שבועת היסט שהמנוח לא צוה, או שאין אתם יודעים אם המנוח צוה.

ג. בנוגע לכשרות העדים, צרכים להיות שלא יהיו נוגעים, ואם הם נוגעים, דינו כאילו אין כאן עדים.

ד. ואם העד ירצה להסתלק מהנאת נגיעה בדבר, שיקבל עליו שלא ילמד בספרים ואז יהיה הוא עד כשר וידונו כנ"ל, ועי' סי' ל"ז שגם בעדים מועיל סילוק.

ה. ואם יש להם לקהילה עדים שאתם הוספתם להם עוד ספרים שהיו ברשותכם, זו נקראת הודאה, וזוכים אנשי הקהילה בספרים כולם ללא שבועה וללא עדות.

ו. ואם הציבור זוכים בספרים, אזי לפי הנ"ל הספרים נעשו שלהם לגמרי, ואין לאף אחד מיורשי המנוח רשות לדרוש שום דרישה בנוגע לספרים, שאין אנו יכולים לדון באומדנא לבטל הצוואה מחמת שהספרים נאמדים עתה, מכיון שמתחילה שזכו לא היתה שום ריעותא, ומכ"ש שאין אנו רשאים לדון בכלל דיני אומדנות בממונות, ומ"מ יעשו דרך בקשה לבקש מהגבאים שישגחו על הספרים שלא יאבדו ושישמרו אותם, שזה נכס הקדש, ואם מעלת רבני הקהילה יראו שהגבאים מתרשלים בדבר, ימנו גבאים אחרים, כדי שלא יפסד נכסי הקדש, והנעל"ד כתבתי.

הבני חותם בברכת שנה טובה כתיבה וחתימה טובה לכם ולכל אשר באהליכם, תזכו לשנים רבות נעימות וטובות.

בכבוד רב ידידכם הדוש"ת באה"ר

בן ציון אבא שאול

(נעתק משו"ת אור לציון ח"א, חו"מ סי' י"ב).